

VASTALAUSE 3 / kd

Yleisperustelut

Kestävä talous on elämän ja hyvinvoinnin mahdollistaja. Ilman taloudellista kestävyyttä ja riittävää hyvinvointia on mahdoton pitää huolta sosiaalisesta ja ekologisesta kestävyydestä. Globaali talous- ja rahajärjestelmä on vaikeasti ennakoitavassa murroksessa, joita sotien, pandemian ja ilmastonmuutoksen kaltaiset kriisit pahentavat. Lähivuosina on varauduttava sopeutumaan myös matalan talouskasvun, nousevien hintojen, kasvavan työttömyyden ja heikkenevän julkisen talouden olosuhteisiin. Niukat ajat aiheuttavat kotitalouksille suuria haasteita ja koettelevat kansalaisten keskinäistä yhtenäisyyttä ja solidaarisuutta. Taloudelliset epätasapainot repivät myös Euroopan unionia.

Suomen julkisen talouden tila on osin ulkoisista syistä, mutta osin myös viime vuosina harjoitetun talouspolitiikan seurauksena kestäättömällä uralla. Avaamalla tie laajenevaan EU-yhteisvelkaan sekä EU-tulonsiirtoihin ja sallimalla julkisen sektorin nopea velkaantuminen on talouspolitiikan liikkumavara tehty kapeaksi vuosiksi, jopa vuosikymmeneksi eteenpäin. Suomi ei ole enää taloudenpidossaan pohjoismaa, vaan pikemmin eteläeurooppalainen maa. Talouden näivettyminen ja velkaantuminen johtaa myös suomalaisomistuksen karkaamiseen ulkomaille. Koronakriisin keskellä oli perusteltua lisätä julkista velkaa nopeasti, mutta lyhyen nousukauden aikana velanottoon ja budjettikehysten venyttämiseen olisi pitänyt jättää liikkumavaraa.

Suomalaiset ovat huolissaan julkisen velan kasvusta. Sanna Marinin hallituksen viimeinen budjetti on yli 8 miljardia euroa alijäämäinen ja tukeutuu runsaaseen lainanottoon. Valtion korkomenot ovat nyt odotetusti nousseet ja arviot lähivuosien mahdollisista korkomenoista ovat huolestuttavia. Pelkän valtionvelan hoitomenoihin hupenee ensi vuonna sama summa, jonka Suomen terveydenhuolto (hyvinvointialueet) tarvitsisi alirahoituksen kattamiseksi. Velkaantuminen ja liian matala työllisyysaste asettavat merkittäviä haasteita hyvinvointiyhteiskuntamme tulevaisuudelle. Hallitus ei ole kyennyt tekemään menojen priorisointia, eikä aloittamaan julkisen talouden sopeuttamista. Priorisoinnin sijaan on valittu lisävelkaantuminen.

Eurooppalaisessa vertailussa suomalaisten kotitalouksien varallisuus on vaatimatonta ja velkaantumisaste korkea. Veroasteemme on jo korkea ja työn verotus muita Pohjoismaita kovempaa. Veroja korottamalla tilannetta ei siis voida merkittävästi parantaa.

Jotta julkinen talous saadaan tasapainotettua vuosikymmenen loppuun mennessä, on seuraavien hallitusten ryhdyttävä mittaviin toimenpiteisiin. Julkisen talouden tasapainottaminen vaatii kaikkia kolmea keinoa: menojen pienentämistä, tulojen kasvattamista ja talouskasvun kiihdyttämistä rakenteellisin uudistuksin. Työllisyystavoitteen saavuttamiseksi pitää olla valmis myös konkreettisiin toimenpiteisiin, ei vain sanoihin.

Julkisen talouden tasapaino nykyisellä hyvinvointipalveluiden ja tulonsiirtojen tasolla edellyttää vähintään 80 prosentin työllisyyttä ja 2 prosentin talouskasvua. Toimet velkaantumisen ja kestävyysvajeen taittamiseksi on aloitettava välittömästi. Samaan aikaan myös huoltovarmuutta ja yhteiskunnan resilienssiä pitää vahvistaa. Seuraavan hallituksen on keskityttävä maamme

kriisinkestävyyden vahvistamiseen, toimivaan terveydenhuoltoon, laadukkaaseen koulutukseen ja työllisyyden vahvistamiseen.

KD eduskuntaryhmä ei aikanaan hyväksynyt Suomen osallistumista EU:n elpymisvälineeseen (RRF). On jo nähtävissä se, mistä elpymisvälineen kohdalla moneen otteeseen varoitettiin: kun oikeudelliset puitteet yhteisvastuullisten rahanjakomekanismien luomiseen on löydetty, on todennäköistä, että tällä tiellä jatketaan. Kaikki tämä tulee rasittamaan Suomen julkista taloutta ja korottamaan välillisesti myös veroastetta.

Hyvinvointialueet aloittavat alirahoitettuna

Hallituksen merkittävin hallinnollinen uudistus, sosiaali- ja terveystalouden uudistus ja hyvinvointialueiden perustaminen vietiin toteutukseen keskeneräisenä. Uudistuksen aikatauluissa ei haluttu joustaa, vaikka haasteet uudistuksen eri osien, kuten tarvittavien tietojärjestelmien uusimisessa ovat olleet tiedossa. Hyvinvointialueet aloittavat tilanteessa, missä lähes kaikki alueet ovat tehneet negatiivisen talousarvion. Hyvinvointialueiden omien arvioiden mukaan jo ensi vuodelle tarvittaisiin yli miljardin euron verran lisärahoitusta, jotta nykyiset palvelut pystytään tuottamaan. Lisäksi Marinin hallitus on tänä vuonna annetuilla lakimuutoksilla kiristänyt hoitoon pääsyn aikarajoja, mikä aiheuttaa lisää kuluja hyvinvointialueille. Myös hoiva- ja asumispalveluiden uudistuksen vaikutukset jäävät nähtäväksi. Sote-uudistuksen ns. muutuskustannukset, kuten tietojärjestelmämuutosten aiheuttamat kulut kasvavat yhä ja palkkojen harmonisointi hyvinvointialueilla vaatii lisärahoituksensa.

Hyvinvointialueiden alirahoitus ja rahoitusmallin ongelmat ovat olleet yleisessä tiedossa jo ainakin vuoden. Tästä huolimatta hallitus ei ole kyennyt priorisoimaan sosiaali- ja terveystaloutta talousarviossa. Lähivuosina elinkelvottomia hyvinvointialueita joudutaan väistämättä yhdistämään.

Hyvinvointialueilla taloudellinen liikkumavara on erittäin pieni, koska suurin osa menoista on lakisääteisiä. Jo nyt tiedetään, että jotkin hyvinvointialueet leikkaavat ei-lakisääteisistä menoista, kuten omaishoidon tuista, siitäkin huolimatta, että omaishoito on erittäin kustannustehokasta.

Koronapandemia pahensi terveydenhuollon hoitovelkaa. Hoitorästit, olivat ne sitten tekemättä jääneitä syöpäseulontoja, huoltamattomia hampaita tai jonoa mielenterveyspalveluissa, tulevat pidemmän päälle paljon kalliimmiksi kuin hoidon tarjoaminen ajoissa. Lisäksi hallitus päätti vaikeuttaa hoitajien purkamista yksityisen terveydenhuollon ns. kela-korvausten purkamisella.

Ilman hyvinvoivaa terveydenhuollon henkilökuntaa ei ole toimivaa julkista terveydenhuoltoa. Terveydenhuoltoon tarvitaan lisää hoitajia ja ankaran työn tehneestä henkilökunnasta on pidettävä huolta. Vain mitoituksilla ja kriteereillä tämä ei tapahdu — siihen tarvitaan myös rahaa. Mitoitukset ja hoitotakuut jäävät kuolleiksi kirjaimiksi ilman riittäviä taloudellisia panostuksia henkilökunnan palkkaukseen ja hyvinvointiin. Sosiaali- ja terveystalouden työntekijäpulaan on vastattava riittävillä resursseilla. Ala kärsii työn kuormittavuudesta. Lyhyen aikavälin ratkaisuna tarvitaan veroporkkanoita eläkkeellä oleville hoitajille sekä riittävä määrä tukityöntekijöitä, jotta hoitajat voivat keskittyä koulutustaan vastaaviin tehtäviin. Samoin alan jättäneet ammattilaiset on houkuteltava takaisin ja tarjottava koulutuksen päivitystä.

Huonoin skenaario on koko julkisen palvelun järjestelmän vähittäinen luhistuminen, jolloin niin osaava henkilöstö kuin ne hoitoa tarvitsevat, joilla on varaa ostaa palveluja yksityissektorilta, siirtyvät yksityisten palvelujen piiriin. Tämä johtaisi terveysterojen räjähdysmäiseen kasvuun väestöryhmien välillä.

Kestävyydevaje ja työllisyyden edistäminen

Monien julkisen talouden ongelmien taustalla on ikääntyvän väestömme aiheuttama huoltosuhteen heikkeneminen ja palvelutarpeen kasvu eli ns. kestävyysvaje. Ilman syntyvyyden nousua tilanteeseen ei ole muutosta nähtävillä edes pitkällä tähtäimellä. Suomi kulkee kohti hidasta näivettymistä, jota leimaa ikääntyvä väestö, korkea julkinen velka sekä talouden hidas uudistumiskyky. Myöskään kuntien taloustilanne ei ole kaksinen, pois lukien muutamat kasvavat kunnat.

Työvoimapula rajoittaa monien vientiyritysten kasvua ja vaivaa myös hoiva-alaa ja muun muassa varhaiskasvatusta. Nopein ratkaisu työvoimapulaan olisi helpottaa esimerkiksi opiskelijoiden työssäkäyntiä, helpottaa työttömien osa-aikatyötä työttömyysturvan suojaosaa korottamalla, jouduttaa työmarkkinoille paluuta porrastamalla ansiosidonnaista työttömyysturvaa sekä lisätä panoksia oppisopimuskoulutukseen. Kannustinloukuista on päästävä eroon. Hallitus on kuitenkin ollut haluton tekemään rakenteellisia uudistuksia työmarkkinoille. Työvoimapula tulee kuitenkin väestörakenteestamme johtuen olemaan pitkäjänteinen haaste, mihin on varauduttava.

Kristillisdemokraattien vaihtoehtobudjetti sisältää pitkän listan työllisyystoimia. Työllisyyttä edistäisimme mm. uudistamalla sosiaaliturvajärjestelmää, porrastamalla ansiosidonnaista työttömyysturvaa, ottamalla käyttöön yleisen ansiosidonnaisen työttömyysturvan, korottamalla työttömyysturvan suojaosaa pysyvästi, edistämällä paikallista sopimista, ottamalla käyttöön Viron mallin mukaisen yrittäjätilin ja lisäämällä oppisopimuskoulutusta. TKI-panostuksia tarvitaan lisää.

Suomen on pysyttävä houkuttelevana paikkana elää, asua, investoida ja kasvattaa uutta sukupolvea. Esimerkiksi energiateknologian saralla Suomella on iso potentiaali. Valitettavasti kotimaahan investoidaan vähän ja valmistava teollisuus hiipuu. Myös työvoimapula rajoittaa kasvua. Väestörakenteemme heikentää taloutta ja vaikeuttaa hyvinvointivaltion toimintaa. Tarvitsemme väistämättä lisää työvoimaa myös ulkomailta, mutta ensisijaisesti jo täällä asuva väestö on saatava töihin. Työurat pidentyvät etenkin loppupäästä.

Sosiaali- ja eläketurvaa on uudistettava vastaamaan työelämän murrokseen. Etätyöt, vuokratyö, työelämän pirstaleisuus ja alustatalouden kaltaiset ilmiöt ovat tulleet jäädäkseen. Työelämään tarvitaan joustoja niille, joiden elämäntilanne sitä vaatii, kuten lapsiperheiden vanhemmille, omaishoitajille ja osatyökykyisille. Sosiaaliturvan kannustinloukuista on päästävä eroon. Ansiotulon verotusta pitää pyrkiä pidemmällä tähtäimellä keventämään. Tuloveron kevennykset on kohdistettava pieni- ja keskituloisiin.

Osaamisen ylläpito ja kehittäminen ovat edellytys Suomen kilpailukyvyn säilymiselle. Pulaa on lähivuosina myös – ja ehkä eritoten – ammatillista osaajista. Ammatillinen opetus pitää resursoida riittävästi ja oppisopimuskoulutuksen mahdollisuuksia on kehitettävä. Monissa ammateissa taidoilla on enemmän merkitystä kuin tutkinnoilla. Työelämässä edellytetään yhä enemmän jatkuvaa oppimista. Aikuisopiskelun edellytyksiä on edelleen parannettava muun muassa täydennys- ja muuntokoulutuksia lisäämällä sekä laajentamalla järjestelmiä osaamisen

todentamiseksi. PTT:n vuonna 2019 julkaiseman raportin mukaan yrityksille annettu palkkatuki ja oppisopimuskoulutus vaikuttavat kustannustehokkaimmilla työllistämiskeinoilla.

Alle 10 työntekijän mikroyritysten työllistämiskynnystä tulee alentaa ja etenkin ensimmäisen työntekijän palkkausta on helpotettava esim. palkan sivukulujen määräaikaisella huojennuksella. Alustayrittäjien asemaa tulee parantaa vahvistamalla sosiaali- ja työeläketurvan toteutumista. Yritysten kansainvälistymistä on tuettava ulkomaisen työvoiman saatavuusharkintaa väljentämällä.

Työperusteisen maahanmuuton malli vaatii kehittämistä. Huippuosajien maahantuloa on helpotettava nopeuttamalla lupaprosesseja. Arjen ja viranomaisasioiden hoitamisesta on tehtävä alusta asti sujuvaa Suomeen saapuvalla työntekijälle tai opiskelijalle. Suomessa opiskelevien ulkomaalaisten määrä on kolminkertaistunut kymmenessä vuodessa. Monet näistä opiskelijoista palaavat kotimaahansa tai muuttavat kolmanteen maahan opintojen päätyttyä. Yhtenä syynä poismuutolle on jäykät käytännöt työ- ja oleskelulupien kanssa.

KD esittää, että Suomessa opiskeleville ulkomaalaisille opiskelijoille myönnetään automaattisesti pysyvä työlupa. Tällä uudistuksella mahdollistetaan monelle opiskelijalle maahan jäänti. Työluvan saamisen lisäksi tarvitaan panostusta kieliopintoihin. Useimmat ulkomaalaiset opiskelijat suorittavat Suomessa englanninkielisen tutkinnon. Työpaikan löytyminen voi jäädä kiinni puutteellisesta kotimaisen kielen taidosta. Suomen kielen opintojen sisällyttäminen englanninkielisiin opinto-ohjelmiin parantaisi työllistymismahdollisuuksia Suomessa.

Esitämme myös työmarkkinatukeen kielilisiä, joka kannustaa nopeaan kielenoppimiseen ja palkitsee siitä. Nykyinen sosiaaliturvajärjestelmä ei sisällä mitään porkkanaa kielen oppimiseen ja syrjäyttää osan maahanmuuttajista työelämästä. Maahantulijalle on hyvin tärkeää saada tarttumapintaa työelämään nopeasti ensimmäisen työpaikan muodossa. Maahanmuuttajien aiempi koulutus ja osaaminen on hyödynnettävä nykyistä paremmin: on tuettava tietojen ja taitojen päivittämistä suomalaisen työelämään soveltuviksi.

Investointien tärkeä edellytys on sujuva ja ennakoitava luvitus. Investointeihin liittyviä lupaprosesseja voidaan tehostaa ja nopeuttaa yhtenäistämällä investointien ympäristölupa- ja valvontapalvelut yhden kansallisen viranomaisen alle (vrt. Luova-malli). Vastustamme kuitenkin ympäristölupien kriteerien keventämistä. Investointien elinkaarihaitat ja sosiaalinen hyväksyttävyyys on huomioitava vielä nykyistäkin paremmin. Tämä koskee myös vihreän siirtymän kannalta tärkeitä tuulivoimaloita ja kaivoksia. Kesken jäänyt alueidenkäyttölain (kaavoituslain) uudistus on vietävä seuraavan hallituksen aikana eteenpäin ja rakentamislain ongelmat korjattava.

Kriisinkestävyys priorisoitava

Julkisen vallan tärkein tehtävä on varmistaa yhteiskunnan sisäinen ja ulkoinen turvallisuus. Poliisitoimesta ei voi tinkiä, kriittiset verkot on suojattava paremmin, eikä kotimaista maataloutta saa päästää kuolemaan. Turvallisuusviranomaisten toimintaresursseja on edelleen korotettava ja panostuksia lisättävä mm. kriittisten verkkojen toimintavarmuuden varmistamiseen. Poliisin, hätäkeskusten ja oikeudenhoidon määrärahoja on korotettava ja pelastusalan koulutuspaikkoja lisättävä.

Hallitus ei valitettavasti ole kyennyt reagoimaan maatalojen hätään ja elintarvikeomavaraisuuteen kohdistuvaan vakavaan uhkaan. Panostukset maatalojen tukemiseksi akuutin kriisin jäivät vaatimattomiksi. Maatalojen tuotantopanosten hinnat alkoivat nousta voimakkaasti jo syksyllä 2021 ja lähtivät jyrkkään nousuun Venäjän hyökättyä Ukrainaan. Lukuisista vetoimuksista huolimatta hallituksen esityksessä vuoden 2023 talousarvioksi ei esitetä konkreettisia toimia maatalojen akuuttiin kustannuskriisiin vastaamiseksi.

Kotimaisen ruoantuotannon jatkuminen ja elintarvikehuoltovarmuus on turvattava kaikissa olosuhteissa, etenkin, kun sota Ukrainassa uhkaa yhä jatkua ja tulemme näkemään uusia pakolaisaaltoja ruoan loppuessa eri puolilta maailmaa. Suomen ja EU:n on kannettava vastuunsa globaalista ruokaturvasta.

Akuutissa kustannuskriisissä olevilta maataloilta on turha odottaa panostuksia ilmastotoimiin. Tilat tarvitsevat näkymän yli kriisin. Maataloilta tarvitaan konkreettisia tilapäisiä tuki-instrumentteja, jotta etenkin ruokaa tuottavat tilat pidetään toiminnassa akuutin kustannuskriisin yli. On turha kuvitella, että toimintansa lopettaneiden tilojen tilalle tulisi jostain uusia yrittäjiä nykyisillä kannattavuusnäkyillä.

Nälkä kasvaa myös Suomessa. Peruselintarvikkeiden hinta pienituloisimmille on liian korkea. Esitämme kasvisten ja hedelmien arvonlisäveron laskemista alimpaan 10 prosentin verokantaan. Uudistuksella tavoitellaan myös terveydellisiä hyötyjä. Pidemmällä tähtäimellä kannatamme ruoan arvonlisäveron laskemista. Isompi arvonlisäverouudistus pitää toteuttaa samanaikaisesti kustannusindeksien ja elintarvikemarkkinalain ja kilpailulain uudistuksen kanssa, jotta hintojen alennus varmemmin siirtyy kuluttajahintoihin eikä jää kaupan katteisiin.

Liian monelle vähävaraiselle ruoka-apu on valitettavasti tärkeä osa päivittäistä toimeentuloa. Ruoka-avun malli on uudistumassa, mutta kuponkimallin toimivuus ja saavuttavuus on yhä epäselvää. Suoraa ruoka-apua jakavat järjestöt tarvitsevat pysyvän kustannustuen, joka kohdistuu varsinaiseen toimintaan, ei jatkuviin kehittämishankkeisiin. Vastoin eduskunnan selkeää tahtotilaa hallitus on edelleenkin jättänyt ruoka-apua jakavien yhdistysten pysyvän tuen pois talousarviostaan. Ruoka-avulle tarvitaan pysyvä määräraha sekä selkeitä käytäntöjä ja sääntöjä tuen jakamiseen. Palauttaisimme myös keliakikkojen ruokavaliokorvauksen.

Julkisten menojen tasapainottaminen

Säästöjä julkiseen talouteen voidaan saada mm. asumistuen uudistuksella, ansioturvan porrastuksella, julkishallintoon kohdistuvilla maltillisilla säästöillä sekä harkituilla veronkorotuksilla ja tarpeettomien verovähennysten poistoilla. Pidemmällä tähtäimellä verouudistuksen tavoitteena pitää olla verotuksen painopisteen siirtäminen työn verotuksesta terveydelle ja ympäristölle haitallisiin tuotteisiin. Lisäksi esitämme terveysperusteista veroa, joka pohjautuu tuotteisiin lisättyyn sokeriin. Vero kohdistuisi tasapuolisesti eri tuoteryhmiin. Terveysperusteisella verolla edistettäisiin terveyttä sekä vähennettäisiin terveydenhoidon kustannuksia. Myös alkoholin verotusta on pitkäjänteisesti korotettava haittojen vähentämiseksi.

Kertaluonteisia lisätuloja saataisiin palauttamalla vähälle käytölle jäänyt Ilmastorahasto valtion taseeseen sekä pienentämällä Sitran pääomaa. Viime vaalikaudella myös nykyinen pääministeripuolue SDP esitti Suomen itsenäisyyden juhlarahaston Sitran pääoman pienentämistä 360 miljoonalla eurolla ja vuonna 2019 Sitran silloisesta 776 miljoonan euron taseesta palautettiin valtion taseeseen 100 miljoona euroa.

Energian hinnan nousun myötä energiayhtiöt ovat tehneet erittäin suurta voittoa. Suomeen on valmisteltava malli voimalaitosveroksi/tuottajamaksuksi, joka huomioi energiantuotannon aiheuttamat ulkoisvaikutukset ympäristölle, julkiselle taloudelle ja paikallisille asukkaille. Esimerkiksi kasvava tuulivoimatuotanto lisää tarvetta sähköverkon vahvistamiselle ja säätövoimalle. Tuulivoimatuotannon voitoista suuri osa valuu ulkomaille, mutta kulut jäävät Suomeen. Pelkästään sähköverkon vahvistaminen tulee lähivuosina maksamaan miljardeja.

Edellä olevan perusteella ehdotan hyväksyttäväksi seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 1

Eduskunta edellyttää, että talouden pitkän aikavälin ongelmien ratkaisemiseksi etsitään kestäviä ratkaisuja ja harjoitetaan hyvinvointiyhteiskunnan turvaavaa vastuullista talouspolitiikkaa.

Vastalauseen lausumaehdotus 2

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy välittömiin toimenpiteisiin työllisyyden parantamiseksi, tavoitteena 80 % työllisyysaste.

Vastalauseen lausumaehdotus 3

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin kehittääkseen verotusta niin, että verotuksen painopistettä siirretään ihmisille haitallisten tuotteiden verotukseen, ja keventääkseen työntekoon, perhe-elämään, liikkumiseen ja yrittäjyyteen kohdistuvaa verotusta.

Vastalauseen lausumaehdotus 4

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin lisätäkseen yritysveloisen tutkimukseen ja kehitykseen kohdennettuja määrärahoja niin, että se tukee talouskasvua, työllisyyttä ja kestäväää kehitystä.

Vastalauseen lausumaehdotus 5

Eduskunta edellyttää, että hallitus tuo eduskunnalle välittömästi selvityksen suunnitelmastaan hyvinvointialueiden rahoitusvajeen kattamiseksi ja terveydenhuollon alueellisen yhdenvertaisuuden toteuttamiseksi.

Vastalauseen lausumaehdotus 6

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy päämäärätietoisesti toimiin lapsiperheiden aseman parantamiseksi ja syntyvyyden kasvun tukemiseksi.

Vastalauseen lausumaehdotus 7

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy välittömiin toimenpiteisiin kustannuskriisissä kamppailevien maatilojen pelastamiseksi ja elintarvikemarkkinoiden kehittämiseksi tarvittavin lainmuutoksin.

Vastalauseen lausumaehdotus 8

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin Sitran pääoman pienentämiseksi 100 miljoonalla eurolla ja käyttää vapautuvat varat mm. panostuksina tuottavuutta ja kestäväää kehitystä tukeviin TKI-kehityshankkeisiin.

Vastalauseen epäluottamusehdotus

Eduskunta toteaa, että Suomen julkinen talous ei ole kestäväällä pohjalla johtuen hallituksen harjoittamasta talouspolitiikasta. Pysyvien menojen lisääminen ilman selkeitä työllisyyttä vahvistavia toimia vaarantaa hyvinvointiyhteiskunnan taloudellisen kestävyyspidemmässä juoksussa. Lisäksi hallitus ei ole kyennyt priorisoimaan eikä siten turvaamaan terveydenhuollon rahoitusta eikä maatalouden, ruokaturvan ja huoltovarmuuden tulevaisuutta. Tapa, jolla sosiaali- ja terveystalouden uudistus on toteutettu, tulee aiheuttamaan haasteita tulevina vuosina johtuen hyvinvointialueiden alirahoituksesta ja keskeneräisestä rahoitusmallista. Koronan ja sodan aiheuttaman taloudellisen kriisin vuoksi hallituksen olisi pitänyt päivittää ohjelmaansa ja perua uudistukset, jotka lisäävät julkisen talouden alijäämää pitkällä aikavälillä. Hallituksen päätökset ovat kiristäneet asumisen ja liikkumisen kustannuksia heikentäen erityisesti maaseudun väestön asemaa. Tämän johdosta eduskunta toteaa, että hallitus on epäonnistunut eikä nauti eduskunnan luottamusta.

Yksityiskohtaiset perustelut

MÄÄRÄRAHAT

Pääluokka 23

VALTIONEUVOSTON KANSLIA

10. Omistajaohjaus

88. Osakehankinnat (siirtomääräraha 3 v)

Valtion omistajaohjausta ja sen hallinnointia tulee viimeistään seuraavalla hallituskaudella kehittää ja omistajaohjauksen prioriteetteja tarkastella uudelleen. Valtion kokonaan tai osittain omistamien yritysten johtamisen läpinäkyvyys on tärkeää sekä väärinkäytösten ja virheiden ehkäisemiseksi että valtion taloudellisen edun ja muiden omistuksille asetettujen tavoitteiden turvaamiseksi. Viime vuosien tapaukset herättävät kysymyksiä omistajaohjauksen onnistumisesta. Omistajaohjaus on esimerkiksi Fortumin tapauksessa epäonnistunut useamman kerran Uniperin sekä Venäjällä tehtyjen hankintojen kohdalla.

Näkemyksemme mukaan eduskunnan tarkastusvaliokunnan roolia omistajaohjauspolitiikan valvonnassa tulisi vahvistaa. Tarkastusvaliokunta voisi tehdä selvityksen myös Fortumin tapauksesta, koska valiokunnalla on laaja tiedonsaantioikeus. Selvityksen ei kuitenkaan tulisi rajautua vain Fortumin tapaukseen, vaan arvioida omistajaohjauspolitiikkaa ja sen demokraattista valvontaa laajemmin. Selvityksessä tulisi käsitellä myös muiden valtionyhtiöiden omistajaohjausta, kuten esimerkiksi Vake/Ilmastorahasto, edellisen hallituskauden sote-yhtiöiden perustaminen.

Edellä olevan perusteella ehdotan,

että hyväksytään seuraava lausuma:

Vastalauseen lausumaehdotus 9

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin valtion omistajaohjauksen parlamentaarisen valvonnan ja läpinäkyvyyden kehittämiseksi sekä laatii eduskunnalle selvityksen omistajaohjauksen ja sijoitustoiminnan viime vuosien keskeisistä keskeisimmistä ratkaisuksista.

Pääloukka 24

ULKOMINISTERIÖN HALLINNONALA

30. Kansainvälinen kehitysyhteistyö

66. Varsinainen kehitysyhteistyö (siirtomääräraha 3 v)

Kestävä kehitys on taloudellista, ekologista, sosiaalista ja kulttuurillista. Myös köyhillä mailla on oikeus kehitykseen. Kehitysyhteistyön avulla Suomi tukee kehittyvien maiden ympäristönsuojelua, ruokaturvaa ja sopeutumista ilmastonmuutokseen. Kansalaisjärjestöjen suhteellista osuutta kehitysyhteistyörahoituksesta on kasvatettava. Järjestöt tekevät hyvää ja vaikuttavaa työtä kehittyvissä maissa yhdessä paikallisten ihmisten ja yhteisöjen kanssa. Suomella on merkittävää osaamista koulutuksessa, resurssitehokkuudessa, uusiutuvassa energiassa ja humanitaarisissa kriiseissä avustamisessa.

Julkisen talouden heikon tilanteen vuoksi varsinaisen kehitysyhteistyön määrärahojen korottaminen ja 0,7 % tavoitteen saavuttaminen ei ole lähivuosina realistista. Useassa maassa on käytössä verovähennys kehitysyhteistyölahjoituksille kansalaisjärjestöille.

Vastalauseen lausumaehdotus 10

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin kansalaisjärjestöjen kehitysyhteistyöhön tehtyjen lahjoitusten verovähennyksen kehittämiseksi.

Pääloukka 25

OIKEUSMINISTERIÖN HALLINNONALA

10. Tuomioistuimet ja oikeusapu

03. Muiden tuomioistuinten toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Oikeuslaitoksen tehtävänä on perus- ja ihmisoikeuksiin kuuluvan oikeusturvan toteuttaminen. Hyvä ja laadukas tuomioistuinlaitos on oikeusvaltion perusta. Kansalaisten luottamus

oikeuslaitokseen perustuu vahvasti siihen, että oikeusturva toteutuu ja oikeudenkäynnit koetaan asianmukaisiksi ja luotettaviksi. Oikeusprosessit eivät myöskään saa pitkittyä kohtuuttomiksi. Oikeuslaitoksen kyky hoitaa tehtävänsä on turvattava, mikä edellyttää resursoinnilta riittävän tason lisäksi vakautta ja pitkäjänteisyyttä. Huomioitavaa myös on, että tuomioistuimen käsittelemät asiat ovat muuttuneet yhä haasteellisemmiksi, mikä edellyttää panostuksia myös henkilöstön erityisosaamisen kehittämiseen. Tuomioistuinten perusrahoituksen matala taso on herättänyt huolta jo pitkään, minkä vuoksi riittävä perusrahoitus tulee jatkossa turvata. Myös koronasta aiheutuneet käsittelyjonot ovat vain pahentaneet tilannetta.

Edellä olevan perusteella ehdotan,

että momentille 25.10.03 lisätään 25 000 000 miljoonaa euroa tuomioistuinten toiminnan turvaamiseksi.

ja että hyväksytään seuraava lausuma:

Vastalauseen lausumaehdotus 11

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin oikeudenhoidon perusrahoituksen riittävän tason varmistamiseksi.

Päälukko 26

SISÄMINISTERIÖN HALLINNONALA

10. Poliisitoimi

01. Poliisitoimen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Poliisi on pitkään kärsinyt kroonisesta rahoitusvajeesta, ja toiminnan turvaaminen on edellyttänyt useina vuosina lisätalousarvioita. Toimintamenoihin vaikuttaa paitsi kiinteistöjen korjauskulut ja tietojärjestelmien kehittäminen, myös muutokset toimintaympäristössä. Kansainvälisesti kiristynyt tilanne ja muuttunut turvallisuusympäristö edellyttävät toimia myös poliisissa. Uudet uhat ovat yhä moniulotteisempia, ja raja sisäisen ja ulkoisen turvallisuuden välillä on hälventynyt. Rikollisuuden digitalisoituminen tekee myös perinteisten uhkien torjunnasta monimutkaisempaa. Työtä aiheuttaa myös muun muassa lisääntynyt jengirikollisuus – Suomella ei ole varaa joutua Ruotsin tielle. Poliisien määrä onnistutaan pitämään ensi vuonna 7500:ssa, mutta poliisin mukaan ensi vuodelle kohdistuu silti sopeuttamistarpeita. Suomalaisen yhteiskunnan vakauden ja kansalaisten turvallisuuden kannalta on tärkeää, ettei poliisi joudu vuodesta toiseen tekemään sopeuttamistoimenpiteitä tilanteessa, jossa kuitenkin lakisääteiset tehtävät ovat lisääntyneet ja toimintaympäristö vaatii uudenlaista varautumista. Toimintaa on pystyttävä suunnittelemaan ja kehittämään pidemmällä tähtäimellä, ja tulevaisuudessa myös poliisien määrää on pystyttävä arvioimaan uudelleen ja tarvittaessa lisäämään toimintaympäristön muutokset huomioiden.

Edellä olevan perusteella ehdotan,

että momentille 26.10.01 lisätään 10 000 000 euroa poliisin toimintamenoihin

ja että hyväksytään seuraava lausuma:

Vastalauseen lausumaehdotus 12

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin poliisin määrärahan pysyvän tason nostamiseksi toiminnan pitkäjänteiseen ja kestäväan kehittämiseen turvallisuusympäristön heikentyessä.

30. Pelastustoimi ja hätäkeskustoiminta

02. Hätäkeskuslaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Pelastustoimessa vallitsee edelleen merkittävä rahoitusvaje, joka koskee myös hätäkeskusten toimintaa. Hätäkeskuspäivystäjien työtaakka on kasvanut viime vuosina. Kun vuonna 2017 päivystäjä vastasi keskimäärin 5 600 hätäpuheluun vuodessa, vuonna 2019 määrä oli jo tuhat puhelua enemmän. Hätäkeskuksissa toimitaan liian usein alle minimivahvuuden, eli vuorosta puuttuu merkittävä määrä työntekijöitä. Päivystäjät kertovat työntekijöiden irtisanoutumisista sekä vakavista ongelmista työssä jaksamisessa, työkäytännöissä ja johdon toiminnassa. Hätäkeskuslaitoksen johto on myöntänyt julkisuudessa, että työntekijäpula on riski kansalaisten avunsaannille. Työmäärän kohtuullistamiseksi hätäkeskuksiin tarvitaan noin 70–100 uutta työntekijää ympäri maan. Hallituksen talousarvioesityksessä esitetään vuodelle 2023 henkilöstön kasvattamista vain kahdenkymmenen henkilön verran. Myös alan koulutusta on lisättävä työntekijävajeen paikkaamiseksi. Hätäkeskustoiminnan vahvistaminen on myös osa yhteiskunnan kokonaisturvallisuuden parantamista. Lisäksi hallitus on antanut eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen hätäkeskustoiminnasta annetun lain muuttamiseksi (HE 149/2022). Hallituksen esityksellä muutetaan lain säännökset henkilötietojen käsittelystä vastaamaan EU:n yleistä tietosuojasetusta sekä selkeytettäisiin Hätäkeskuslaitoksen tehtäviä. Hätäkeskusammattilaiset ry on ilmaissut huolensa siitä, että hätäkeskuslaitoksen tilannekuvan ylläpitoon liittyvät tietosuojatulkinnat ovat hyvin tiukkoja ja häiritsevät merkittävästi Hätäkeskuslaitoksen tehtävien hoitamista. Toteutuessaan hallituksen esitys hankaloittaa hätäkeskusten toimintaa ja siten lisää osaltaan työvoiman tarvetta ja mahdollisesti myös työn kuormittavuutta.

Edellä olevan perusteella ehdotan,

että momentille 26.30.02 lisätään 5 000 000 euroa hätäkeskuspäivystäjien palkkaamiseen.

ja että hyväksytään seuraava lausuma:

Vastalauseen lausumaehdotus 13

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy tarvittaviin toimenpiteisiin hätäkeskusten toimintakyvyn vahvistamiseksi.

03. Pelastusopiston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Pelastusalalla on kova pula ammattilaisista. Työntekijävaje kohdistuu osaan hyvinvointialueista. Varsinkin pienemmille paikkakunnille on vaikeuksia nykyään saada päteviä työntekijöitä. Samoin hätäkeskuspäivystäjistä on edelleen vajausta. Pelastusalan osaamisen lisääminen on tärkeä osa Suomen sisäisen turvallisuuden ja kriisivarautumisen vahvistamista. Pelastusopisto on ainoa valtakunnallinen pelastustoimen ja hätäkeskustoiminnan ammattilaisia kouluttava oppilaitos, jonka tehtävänä on tutkintokoulutusten kehittäminen ja koulutustarpeisiin vastaaminen. Pelastusopiston lakisääteisenä tehtävänä on antaa pelastustoimen ja hätäkeskustoiminnan ammatillista peruskoulutusta, pelastustoimen päällystön ammattikorkeakoulututkintoon johtavaa koulutusta, pelastustoimen ja hätäkeskustoiminnan täydennyskoulutusta sekä normaaliolojen häiriötilanteisiin ja poikkeusoloihin varautumiseen valmentavaa koulutusta.

Pelastustoimen toimintavalmiuden saattaminen pelastuslain edellyttämälle tasolle edellyttää sisäisen turvallisuuden selonteon mukaan sekä päätoimisten työntekijöiden että sopimuspalokuntalaisten merkittävää lisäystä. Pelastusalan, mukaan lukien hätäkeskuspäivystäjien koulutusta on lisättävä työntekijävajeen paikkaamiseksi. Hallituksen talousarvioesityksessä Pelastusopiston käytettävissä toimintamenot vuonna 2023 vähenevät vuoden 2022 tasosta. Kristillisdemokraattinen eduskuntaryhmä esittää viiden miljoonan euron pysyvää korotusta Pelastusopiston toimintaan alkaen vuodesta 2023.

Edellä olevan perusteella ehdotan,

että momentille 26.30.03 lisätään 5 000 000 euroa pelastusopiston toimintamenoihin

ja että hyväksytään seuraava lausuma:

Vastalauseen lausumaehdotus 14

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin pelastusopiston määrärahan pysyvän tason nostamiseksi pelastustoimen riittävän toimintavalmiuden ylläpitämiseksi.

Pääluku 27

PUOLUSTUSMINISTERIÖN HALLINNONALA

10. Sotilaallinen maanpuolustus

50. Maanpuolustusjärjestöjen toiminnan tukeminen (kiinteä määräraha)

Suomen puolustus nojaa osaavaan reserviin. Maanpuolustusjärjestöjen rooli reserviläisten osaamisen ylläpitämisessä ja kehittämisessä on keskeinen. Kriisien myötä maanpuolustusjärjestöjen toimintaan osallistumisaktiivisuus on kasvanut. Maanpuolustusjärjestöjen toimintaedellytykset on turvattava pitkäjänteisesti sekä varsinaisen toiminnan, että muiden resurssien, kuten ampumarjoitteluratojen osalta.

Edellä olevan perusteella ehdotan,

että hyväksytään seuraava lausuma:

Vastalauseen lausumaehdotus 15

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin maanpuolustusjärjestöjen taloudellisen aseman vakiinnuttamiseksi.

Pääluokka 28

VALTIOVARAINMINISTERIÖN HALLINNONALA

30. Tilastotoimi, taloudellinen tutkimus ja rekisterihallinto

01. Tilastokeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Ajantasainen ja avoin informaatio maataloustuotteiden ja tuotantopanosten hinnoista helpottaa markkinoiden kehityksen seuraamista ja auttaa tuottajahintojen määrittelyä sekä tulevaisuudessa mahdollisten hintaindeksien ja reilumman maataloustuotteiden markkinan rakentamista. Esitämme Tilastokeskukselle lisäresursseja maataloustuotteiden hintaindeksien julkaisemiseen kuukausittain ja tilastointikäytäntöjen kehittämiseen.

Edellä olevan perusteella ehdotan,

että momentille 28.30.01 lisätään 500 000 euroa tilastokeskuksen toimintamenoihin maataloustuotteiden hintatilastoinnin kehittämiseen.

70. Valtionhallinnon kehittäminen

40. Turvallisuusviranomaisten viestintäverkot (siirtomääräraha 3 v)

Viranomaisten tieto- ja viestintätyövälineiden on oltava nykyaikaiset ja tehokkaat. Luotettava ja toimintavarma tiedonkulku viranomaisten välillä on kriisi- ja poikkeustilanteessa korvaamattoman tärkeää. Turvallisuusviranomaisten työssä kyse on hengestä ja terveydestä. Turvallisuusviranomaisten viestintätarpeet on voitava täyttää kaikissa tilanteissa ja olosuhteissa.

Viranomaisverkko Virven toiminta on turvattava myös tilanteessa, missä sähkönjakelu keskeytyy pidemmäksi ajaksi. Naapurimaihin verrattuna Suomen viranomaisverkon varavoimaratkaisu on vähäinen. Esimerkiksi Ruotsissa ja Virossa tukiasemat on varustettu kattavasti seitsemän vuorokauden varavoimalla, Suomessa varmistusaika on pääsääntöisesti vain joitakin tunteja.

Varavoiman tarvetta lisää siirtyminen laajakaistaiseen viranomaisviestintäpalveluun (Virve 2), jonka myötä tarve varavoimalle kasvaa johtuen teknologiaratkaisusta. Kukin yksittäinen tukiasema on tärkeä ja tukiasemien lukumäärä kasvaa. Sähköverkko on yksi todennäköisistä hybridivaikuttamisen kohteista. Lisäksi Ilmastonmuutoksesta johtuvien sään ääri-ilmiöiden lisääntyminen haastaa viranomaisviestintäpalvelun monella tavalla. Viranomaisverkon varavoiman vahvistamista tulisi jouduttaa.

Edellä olevan perusteella ehdotan,

että momentille 28.70.40 lisätään 5 000 000 euroa viranomaisverkon varavoimanlähteiden vahvistamiseen.

89. Hyvinvointialueiden ja HUS-yhtymän rahoitus

31. Hyvinvointialueiden ja HUS-yhtymän sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen rahoitus (arviomääräraha)

Hyvinvointialueiden rahoitusvaje ja rakenteelliset haasteet

Marinin hallituksen toteuttama sosiaali- ja terveyspalveluiden uudistus on suurin hallintorakenteen uudistus Suomessa vuosikymmeniin. Hyvinvointialueet aloittavat toimintansa hyvin haastavassa tilanteessa. Jo vuonna 2021 Veronmaksajien keskusliitto arvioi, että sosiaali- ja terveydenhuollon lisärahan tarve vuoteen 2028 mennessä olisi 6,4 miljardia. Jo ensi vuodelle kaikkien hyvinvointialueiden yhteenlaskettu lisärahan tarve olisi niiden oman arvion mukaan noin 1,2–1,5 miljardia euroa. Lisäksi useimmissa arviossa ei ole huomioitu kasvavia it-kustannuksia, palkkaharmonisaatiota ja alan tulevia palkankorotuksia. Myös inflaatio ja nousevat korot vaikeuttavat rahoitustilannetta entisestään.

Hyvinvointialueiden alirahoitus, ns. muutuskustannusten alimitoitus sekä rahoitusmallin valuviat ovat olleet kaikkien tiedossa jo ainakin vuoden, samoin kuin koronan myötä pahentunut hoitovelka. Lisäksi kysymys siitä, miten hyvinvointialueiden rahoitus tulevaisuudessa kanavoidaan, on yhä auki.

Kristillisdemokraatit olivat alun perin kriittinen hyvinvointialueiden liian suurta määrää kohtaan. Uudistus lähti osin väärille urille, kun siihen liitettiin liikaa muitakin poliittisia tavoitteita, kuin sote-palveluiden parantaminen. Osa hyvinvointialueista on jo lähtötilanteessa taloudellisesti elinkelvottomia. Yhtä lukuun ottamatta kaikki hyvinvointialueet ovat tehneet ensi vuodelle miinusmerkkisen budjetin. Nykyisellä rahoitustasolla on vain ajan kysymys, kun hyvinvointialueita joudutaan yhdistelemään, tai järjestelmä pettää jostain kohtaa. Hyvinvointialueiden yhdistämiseen pitää varautua ja miettiä toimintamallit. Kaikkein huonoin skenaario, eli terveydenhuollon ja sosiaalitoimen vakava kriisiytyminen ja henkilökunnan pako alalta pitää välttää kaikin keinoin.

Hyvinvointialueiden rahoituksen määräytymisperusteissa on valuvikoja, jotka aiheuttavat palvelutarpeeseen nähden alirahoitusta ja lähtötilanteessa perusteettomia eroja hyvinvointialueiden välille. Lisäksi hallituksen sote-mallista puuttuvat riittävät taloudelliset kannusteet ennaltaehkäisevään toimintaan ja kustannusten hillintään jatkossa. Uudistus ei tuo julkiseen talouteen säästöjä. Hyvinvointialueilla on vahva kannustin käyttää kaikki se rahoitus, jonka ne saavat. Käänteisten kannustimien takia sote-sektorille on syntymässä menoautomaatti. Arviointimenettely aloitetaan, mikäli hyvinvointialue tekee alijäämää kahdesti kolmen peräkkäisen tilikauden aikana. Tämä mahdollistaa esimerkiksi sen, että kolmen vuoden välein voidaan käyttää rahaa enemmän kuin sitä on myönnetty ilman pelkoa sanktioista, eli mahdollistaa elämisen ”yli varojen”. Tietojärjestelmien keskeneräisyys vaarantaa turvallisen ja ajantasaisen tiedonsiirron, sillä alueilla on jopa satoja eri järjestelmiä, jotka eivät keskustele keskenään.

Kristillisdemokraatit julkaisi syyskuussa oman listauksensa sote:n rahoitusmallin ongelmakohdista ja ratkaisuehdotuksia niihin.

Hoitovelka ja työntekijäpula kuormittaa sote-sektoria

Perusterveydenhuolto oli vaikeuksissa jo ennen koronapandemiaa. Lääkäriliitto arvioi jo vuonna 2019 terveyskeskusten olevan historiansa pahimmassa kriisissä. Pandemian aikana hoitojonot kasvoivat merkittävästi. Hoitamattomat hampaat ja mielenterveyden ongelmat tai pitämättömät syöpäseulonnat tulevat pitkässä juoksussa kalliiksi. Pandemiatoimien vuoksi mm. seulontoja jouduttiin keskeyttämään, ja tutkimuksia ja leikkauksia lykättiin. Kaivattua terapiatakuuta ole saatu toteutettua.

Perusterveydenhuollon resurssipula kuormittaa myös muun muassa ensihoitoa, sillä ambulanssihenkilökunta joutuu jatkuvasti hoitamaan potilaita, joiden hoidon olisi pitänyt tapahtua terveyskeskuksessa. Joillain paikkakunnilla terveyskeskusaikaa ei saa kuin paikan päällä käymällä. Terveyspalveluiden siirto hyvinvointialueille lisää murrosvaiheessa henkilökunnan työtaakkaa. Henkilökunnan jaksaminen ja myös saatavuus on paikoin kriittisen heikko. Hoitohenkilökunta joutuu tekemään työtä alimiehityksellä, ja moni harkitsee alanvaihtoa työn kuormittavuuden vuoksi.

Hoitoalan työvoimakadon paheneminen on estettävä. Sote-alan koulutetuista noin viidennes tekee töitä jossain muissa kuin oman alansa tehtävissä. THL:n tutkijat ovat arvioineet, että tulevien 15 vuoden aikana sosiaali- ja terveydenhuollossa tarvitaan lähemmäs 200 000 uutta työntekijää. Sote-uudistuksen tavoitteet ja terveydenhuollon palvelulupaukset voidaan saavuttaa vain, jos tekijöitä saadaan lisää ja nykyisin hoitoalalla työskentelevien työkuormaa pystytään keventämään.

Em. syistä kristillisdemokraattinen valiokuntaryhmä esittää yli neljän sadan miljoonan euron lisäpanostusta hyvinvointialueiden rahoitukseen. Hallituksen tavoittelemaan hoitotakuuseen, vanhuspalveluiden mitoituksen toteuttamiseen, hoitovelan purkamiseen, tietojärjestelmien toiminnan varmistamiseen ja muihin akuutteihin tarpeisiin on budjetoitu selkeästi liian vähän. Uudistuksen toteuttaminen ilman riittäviä resursseja on vaikeasti ymmärrettävä ratkaisu.

Vanhustenhoidon ja saattohoidon tason parantaminen

Vanhustenhoidon tilanne on ollut huolestuttava jo pitkään ja paikoin tilanne on ollut jopa katastrofaalinen. Laki ympärivuorokautisen hoivan sitovasta hoitajamitoituksesta tuli voimaan 1. lokakuuta 2020, mutta sitovaan 0,7:n hoitajamitoitukseen siirrytään asteittain ja sitä sovelletaan täysimääräisesti vasta huhtikuusta 2023 alkaen. Hallitus on spekuloinut mitoituksen lykkäämisellä. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen syyskuisen arvion mukaan vanhuspalveluiden ympärivuorokautisiin yksiköihin tarvittaisiin vielä 3 400 hoitajaa lisää, jotta yksiköt yltäisivät lakisääteiseen hoitajamitoitukseen ensi keväänä. Mitoituksen täytäntöönpano jää käytännössä siis seuraavan hallituksen vastuulle.

Mitoituksen saavuttamiseen vaikuttavat ennen kaikkea käytettävissä olevat resurssit. Vanhustenhoidossa on tällä hetkellä pahoja puutteita niin laitoksissa kuin kotihoidossa, erityisesti hoitohenkilökunnan liian pienestä määrästä johtuen. Työmäärä ja työn henkinen kuormitus ovat viime vuosina lisääntyneet, minkä vuoksi työntekijöiden hyvinvointiin ja jaksamiseen on

kiinnitettävä nykyistä enemmän huomiota. Laadun turvaamisessa on erityisen tärkeää lisätä välitöntä hoitotyötä tekevien työntekijöiden määrää, jotta työn kuormittavuus vähenee. Vastaavasti tulee lisätä työntekijöiden mahdollisuuksia vaikuttaa omaan työhönsä, edistää koulutuksiin pääsyä ja kehittää palkkausta nykyistä kilpailukykyisemmäksi.

Saattohoitoa ja sen saatavuutta on viime vuosien aikana parannettu muun muassa lisäämällä hoitopaikkoja, perustamalla uusia saattohoitoyksiköitä, kehittämällä hoitoketjuja, panostamalla koulutukseen sekä lisäämällä henkilöstön osaamista ja tietoisuutta. Sosiaali- ja terveysministeriön ohjeista ja suosituksista huolimatta osaavan saattohoidon saatavuus on Suomessa kuitenkin edelleen sattumanvaraista, eikä oikeutta osaavaan ja laadukkaaseen saattohoitoon pystytä takaamaan kaikille. Tällä hetkellä myös monet saattohoitokodit taistelevat olemassaolonsa puolesta. Saattohoitokodeissa saavutettua osaamista ei saa päästää katoamaan, vaan sitä tulee levittää eteenpäin. Hoidon saralla on vielä paljon kehitettävää niin käytännön kuin lainsäädännön tasolla. Saattohoidon riittävä ja yhdenvertainen toteutuminen edellyttää, että se on tarvittaessa kaikkien ihmisten saatavilla riippumatta asuinpaikasta tai sairaudesta.

Hallituksen tulee osoittaa riittävästi resursseja hoitajamitoituksen saavuttamiseen ja sitä kautta vanhusten hoidon ja saattohoidon tason parantamiseen.

Terapiatakuu

Mielenterveyspalveluiden tarve on kasvanut ja saatavuus heikentynyt. Mielenterveyden häiriöihin ei tällä hetkellä saa apua ja tilanteet pääsevät kriisiytymään. Ajoissa saatu apu mielenterveyden häiriöihin säästää niin inhimillisiä kuin taloudellisiakin kustannuksia. Tehokkaita, tutkimusnäyttöön perustuvia lyhytinterventioita ei ole riittävästi tarjolla julkisissa mielenterveyspalveluissa. Psykososiaalisilla lyhytinterventioilla tarkoitetaan mielenterveystyön ammattilaisen toteuttamaa varhaisessa vaiheessa annettavaa hoitoa, jolla voidaan tarttua ongelmiin ajoissa ja vaikuttavasti.

Kelan korvaaman kuntoutuspsykoterapian rinnalle tarvitaan julkisessa perusterveydenhuollossa mahdollisuus varhaiseen lyhytpsykoterapiaan sekä muihin psykososiaaliin lyhytinterventioihin. Terapiatakuun käyttöön otossa varhainen mielenterveyden hoito tuodaan saataville perusterveydenhuoltoon. Hoidon tarve arvioitaisiin välittömästi ja hoito aloitettaisiin kuukauden sisällä arviokäynnistä. Terapiatakuun esittämässä mallissa lyhytpsykoterapiaa ja muita psykososiaalisia lyhytinterventioita olisi tarjolla kaikille ikäluokille, kaikissa mielenterveyden ongelmissa ja joka puolella maata. Kelan kustantamaan kuntoutuspsykoterapiaan pääseminen on vaikeaa, sen kriteerit ovat tiukat ja alueellinen saatavuus vaihtelee. Mielenterveyden ongelmat myös eriarvoistavat kansalaisia. Ilman kuntoutustukea terapia on kallista ja jättää pienituloiset sen ulkopuolelle.

Terapiatakuun toteuttaminen maksaisi arvion mukaan noin 35 miljoonaa euroa vuodessa, mikä tulee korvamerkitä hyvinvointialueiden rahoitukseen. Sen toteuttamisessa voidaan käyttää osittain myös olemassa olevia resursseja niitä uudelleen kohdentamalla. Kustannusarvioon sisältyy sekä lisähenkilökunta että nykyisen henkilökunnan lisäkoulutus. Kokonaisuutena uudistus pidemmällä juoksulla vähentää yhteiskunnallisia kustannuksia ja lisäksi merkittäväällä tavalla kansalaisten hyvinvointia.

Edellä olevan perusteella ehdotan,

että hyväksytään seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 16

Eduskunta edellyttää, että hallitus lisää hyvinvointialueiden rahoitusta terveydenhuollon tason romahtamisen ehkäisemiseksi, hoitajien palkkaamiseksi, alueellisen yhdenvertaisuuden ylläpitämiseksi, terapiatakuun toteuttamiseksi sekä hoivapalveluiden tason parantamiseksi ja ryhtyy kiireellisesti tarvittaviin muihin toimenpiteisiin muun muassa vanhustenhoidon ongelmien sekä sote-tietojärjestelmien rahoituksen haasteiden korjaamiseksi.

Vastalauseen lausumaehdotus 17

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin sosiaali- ja terveydenhuollon työntekijöiden työssä viihtyvyyden parantamiseksi ja alan rekrytoinnin tehostamiseksi.

Vastalauseen lausumaehdotus 18

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin laadukkaaseen saattohoidon ja palliatiivisen hoidon saatavuuden parantamiseksi.

Vastalauseen lausumaehdotus 19

Eduskunta edellyttää, että hallitus laatii esiselvityksen siitä, miten hyvinvointialueiden erilainen lähtötilanne velkojen ja vastuiden suhteen vaikuttaa niiden toimintaan ja palveluverkkoon.

Vastalauseen lausumaehdotus 20

Eduskunta edellyttää, että hallitus laatii virkamiestyönä ja ulkopuolisia asiantuntijoita hyödyntäen puolueettoman selvityksen hyvinvointialueiden rahoitusmallin keskeisimmistä ongelmista sekä ratkaisuehdotuksista niihin.

Vastalauseen lausumaehdotus 21

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin, jolla luodaan kunnille ja hyvinvointialueille selkeät ja toimivat kannusteet panostaa hyvinvointiin ja sairauksien ehkäisyyn.

Vastalauseen lausumaehdotus 22

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin, joilla lisätään hyvinvointialueiden koordinaatiota sote-tietojärjestelmien kehittämisessä, varmistetaan tietojärjestelmien rajapintojen toimivuus ja vältetään tietojärjestelmien valmistelussa tarpeeton päällekkäinen työ.

90. Kuntien tukeminen

30. Valtionosuus kunnille peruspalvelujen järjestämiseen (arviomääräraha)

Opetuksen järjestäjä on oikeutettu kotikuntakorvaukseen oppilaan suorittaessa oppivelvollisuuttaan muussa kuin oman kotikuntansa opetuksessa. Kotikuntakorvaukseen vaikuttaa oppilaan ikä. Tällä hetkellä kunnalliselle opetuksen järjestäjälle korvataan 100 %, mutta rekisteröidylle yhdistykselle tai säätiölle 94 %. Leikattu kotikuntakorvaus 94 % on epäoikeudenmukainen ja perusteeton. Samansuuruista oppilaskohtaista rahoitusta voidaan pitää yhdenvertaisuusasiana ja jokaisen lapsen oikeutena saada riittävät resurssit perusopetukseensa. Sivistysvaliokunta edellytti jo 2014 lausunnossaan oikeudenmukaista, järjestäjätahosta riippumatonta rahoitusta perusopetukselle. Vastaavasti vuonna 2018 annetussa sivistysvaliokunnan lausunnossa (SiVL 5/2018) todetaan, että valiokunnan asiantuntijakuulemisessa ehdotettiin kotikuntakorvauksen muuttamista yhdenvertaiseksi kaikille perusopetuksen oppilaille siten, että se olisi kaikille opetuksen järjestäjille saman tasoinen. Lausunnossa valiokunta katsoo myös, että koska on epäselvää, mitä edellä mainittu kuntien yksityisiä järjestäjiä laajempi vastuu pitää sisällään ja millaisiin laskelmiin juuri kuuden prosentin vähennys perustuu, on valtioneuvoston hyvä selvittää asiaa ja ryhtyä tarvittaessa toimenpiteisiin.

Edellä olevan perusteella ehdotan,

että hyväksytään seuraava lausuma:

Vastalauseen lausumaehdotus 23

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin yksityisten opetuksenjärjestäjien kotikuntakorvauksen korottamiseksi samalle tasolle muiden opetuksenjärjestäjien kanssa.

91. Työllisyyden ja elinkeinoelämän tukeminen

41. Energiaverotuki (arviomääräraha)

Maatilojen energiakustannukset ovat nousseet huomattavasti vuoden 2022 aikana, eikä näköpiirissä ole kehitystä, että sähkön tai polttonesteiden hinnat merkittävästi laskisivat talven aikana. Lehtitietojen mukaan hallituspuolueet ovat marraskuun aikana sopineet valmistelewansa maataloille 200-300 miljoonan euron kriisipaketin ensi vuoden ensimmäisessä lisätalousarvion yhteydessä. Tietojen mukaan tuki koostuisi pitkälti sähköhinnan noususta maataloille koituneiden kulujen kompensoinnista. Kevään lisätalousarviossa myönnettävä tuki todennäköisesti olisi erikseen haettava energiaveron palautus, jolloin tuki olisi maatilojen käytettävissä todennäköisesti vasta kesän 2023 jälkeen. Tuki tulee maatilojen akuutteja haasteita ja kevään 2023 kylvöpäätöksiä ajatellen aivan liian myöhään.

Maatalousyrittäjät tarvitsevat selkeän tulevaisuudennäkymän ja viestin siitä, että hallitus aikoo tukea maataloja kriisin yli. Tilojen kannattavuusongelma on ollut yleisessä tiedossa jo syksystä 2021 asti ja paheni merkittävästi Venäjän hyökättyä Ukrainaan. Hallituksen viivästely tuen valmistelussa on tuonut alalle huomattavaa epävarmuutta. Joka päivä jopa kolme maatalaa lopettaa toimintansa. Tuki maataloille olisi voitu toteuttaa jo syksyn lisätalousarviossa tai varsinaisessa talousarvioesityksessä, mutta hallitus päätti jättää maatilat oman onnensa nojaan ja sallia maatilojen konkurssien jatkumisen.

Edellä olevan perusteella ehdotan,

että hyväksytään seuraava lausuma:

Vastalauseen lausumaehdotus 24

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy välittömiin toimenpiteisiin maatalojen energia- ja kustannustuen valmistelemiseksi maatalojen tukemiseksi sekä omavaraisuuden ja kansallisen turvallisuuden vahvistamiseksi.

Pääluokka 29

OPETUS- JA KULTTUURIMINISTERIÖN HALLINNONALA

10. Varhaiskasvatus, esi- ja perusopetus ja vapaa sivistystyö

30. Valtionosuus ja -avustus esi- ja perusopetuksen ja varhaiskasvatuksen käyttökustannuksiin (arviomääräraha)

Varhaiskasvatusala kärsii työvoimapulasta, mikä heikentää varhaiskasvatuksen laatua. Pahimmillaan työntekijä- ja sijaispula johtaa jatkuviin laittomiin tilanteisiin päiväkodeissa, kun lain edellyttämät lasten ja kasvattajien määrää koskevat suhdeluvut eivät toteudu. Tarvitaan lisää koulutettua työvoimaa ja parempia työoloja, jotta alan veto- ja pitovoima voidaan säilyttää. Lisäksi on huolehdittava, että perheillä on joustavasti vaihtoehtoja pienten lasten hoidon ja varhaiskasvatuksen toteuttamiseen.

Perusopetuksessa yhä useampi opettaja harkitsee alanvaihtoa, koska työstä on tullut liian kuormittavaa. Pätevät opettajat ovat tärkeä osa suomalaisen koulutuksen menestystarinaa, ja voimavara, jota Suomella ei yhteiskuntana ole varaa menettää. Opettajien pako alalta on estettävä panostamalla työoloihin, huolehtimalla resursseista ja karsimalla tarpeettomat velvoitteet. Opetusryhmien koot on pidettävä kohtuullisina, jotta lasten oppiminen ja kehitys eivät häiriinny, ja opettajien työmäärä pysyy kohtuullisena.

Suomen sijoitukset kansainvälisissä koulutusalan vertailuissa ovat laskussa. Taustalla oleva oppimisen eriarvoisuus on pysäytettävä. Jokaisen oppilaan on saatava tarvitsemansa tuki oppimiseen.

Edellä olevan perusteella ehdotan,

että hyväksytään seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 25

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin varhaiskasvatuksen laadun parantamiseksi ja toteutuvien ryhmäkokojen pienentämiseksi.

Vastalauseen lausumaehdotus 26

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin varmistukseksi, että perheillä on aito mahdollisuus valita erilaisia lastenhoidon ja varhaiskasvatuksen muotoja, mukaan lukien kotihoito ja perhepäivähoito.

Vastalauseen lausumaehdotus 27

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin oppimisen eriarvoistumisen pysäyttämiseksi.

Vastalauseen lausumaehdotus 28

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin perusopetuksen työolojen kohentamiseksi karsimalla tarpeettomia velvoitteita ja vahvistamalla koulutuksen perusrahoitusta jatkuvien hankkeiden sijaan.

31. Valtionosuus ja -avustus vapaan sivistystyön oppilaitosten käyttökustannuksiin (arviomääräraha)

Vapaan sivistystyön merkitys syrjäytymisen ehkäisyssä on merkittävä. Onkin tärkeää, että opiskelumahdollisuuksia on tarjolla eri puolilla maata, eikä opiskelu jää kiinni opiskelijan varallisuudesta. Opistoissa hankitun osaamisen tunnustamista ja tunnistamista on kehitettävä, ja hyödynnettävä vapaan sivistystyön toimijoita yhä paremmin yhteiskunnan muuttuviin koulutustarpeisiin.

Edellä olevan perusteella ehdotan,

että hyväksytään seuraava lausuma:

Vastalauseen lausumaehdotus 29

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin vapaan sivistystyön roolin vahvistamiseksi koulutusjärjestelmän täydentäjänä, sekä opistoissa saadun koulutuksen ja osaamisen tunnustamisen ja tunnustamisen kehittämiseksi.

20. Ammatillinen koulutus ja lukiokoulutus

30. Valtionosuus ja -avustus ammatilliseen koulutukseen (arviomääräraha)

Oppisopimuskoulutukseen tulisi panostaa nykyistä enemmän. Erityisesti niille nuorille, joille teoreettisempi koulunpenkillä opiskelu ei ole sopivin vaihtoehto, voi käytännönläheinen oppiminen oppisopimuksen kautta tuottaa hyvin tulosta. Oppisopimuskoulutus on erinomainen tie työelämään myös erityisoppilaille ja kotoutuville maahanmuuttajille kuten myös vammaisille ja osatyökykyisille.

Nuorten syrjäytyminen ja työelämän ulkopuolelle jääminen ovat merkittäviä ongelmia.

Oppisopimukseen panostamisella ja sen kehittämällä voidaan ehkäistä nuorten syrjäytymistä ja auttaa työelämään mukaan pääsyä. Opintojen kautta muodostettu kontakti työelämään edesauttaa myös työllistymistä. Edistämällä mahdollisuuksia päästä oppisopimuskoulutukseen madalletaan myös työnantajien kynnystä työllistää nuoria.

Oppisopimuskoulutuksella on mahdollista opiskella ammatillisen tutkinnon tai tutkinnon osia. Oman ammatin syventämisen ohella oppisopimuksella on mahdollista hankkia uutta ammatillista osaamista. Opinnoista pääosa järjestetään työpaikalla käytännön työtehtävissä, joita täydennetään tietopuolisilla opinnoilla. Työnantaja maksaa oppisopimusopiskelijalle työ- tai virkaehtosopimuksen mukaisen palkan. Työnantaja voi hakea palkkatukea TE-toimistolta, mikäli oppisopimuskoulutettava on työtön.

Nykypäivän työelämässä korostuu entistä enemmän elinikäinen oppiminen ja tarve uudelleen kouluttautumiseen ja koulutuksen täydentämiseen. Näitä voitaisiin paremmin myös oppisopimuksella edistää. Oppisopimuskoulutuksen laajempi käyttöönotto vaatii lisärahoitusta palkkatukeen ja ohjaukseen.

Edellä olevan perusteella ehdotan,

että hyväksytään seuraava lausuma:

Vastalauseen lausumaehdotus 30

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin oppisopimuskoulutuksen käytön laajentamiseksi ja kehittämiseksi.

70. Opintotuki

55. Opintoraha ja asumislisä (arviomääräraha)

Yksi keskeisistä syistä laskevalle syntyvyydelle on koettu epävarmuus ja lapsen saantiin liittyvä taloudellinen vastuu. Muun muassa siksi lapsen saaminen lykkääntyy usein opintojen jälkeiseen aikaan, mikä voi pitkien korkeakouluopintojen kohdalla tarkoittaa useita vuosia. Perheellisten opiskelijoiden toimeentuloa on parannettava, jotta myös opiskelevilla pareilla olisi paremmat mahdollisuudet toteuttaa lapsihaaveitaan.

Edellä olevan perusteella ehdotan,

että hyväksytään seuraava lausuma:

Vastalauseen lausumaehdotus 31

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin perheellisten opiskelijoiden toimeentulon parantamiseksi.

91. Nuorisotyö

51. Nuorten työpajatoiminta ja etsivä nuorisotyö (siirtomääräraha 2 v)

Nuorten työpajatoiminnan ja etsivän nuorisotyön kautta saavutetaan heikossa asemassa olevia nuoria ja kuljetaan heidän rinnallaan. Riittävä tuki ja arjenhallintataitojen vahvistaminen voivat monen nuoren kohdalla tarkoittaa syrjäytymisen välttämistä ja mahdollisuutta tehdä töitä.

Edellä olevan perusteella ehdotan,

että hyväksytään seuraava lausuma:

Vastalauseen lausumaehdotus 32

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin turvatakseen edellytykset etsivän nuorisotyön ja työpajatoiminnan toteuttamiseen valtakunnallisesti joka puolella maata.

Pääluokka 30

MAA- JA METSÄTALOUSMINISTERIÖN HALLINNONALA

01. Hallinto ja tutkimus

05. Luonnonvarakeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Maailmaa uhkaa asiantuntijoiden mukaan pahin ruokakriisi vuosikymmeniin. Suomalainen maatalous ja ruoantuotanto ovat jo pitkään kärsineet kannattavuuskriisistä, ja tuotantotekijöiden kallistuttua räjähdysmäisesti Ukrainan sodan myötä tilanne on äitynyt ennennäkemättömän pahaksi. Luonnonvarakeskus Luke on arvioinut ruoan hinnan voivan nousta Suomessa jopa 10 prosenttia tämän vuoden aikana vuoteen 2021 verrattuna. Yksittäisten ruoka-aineiden, kuten kahvin tai kalan, hinta on lähtenyt huomattavaan nousuun. Niin ruoantuotannolle kuin sen kulutukselle on myös asetettu kovia muutospaineita ilmastonmuutoksen vuoksi. On selvää, että ruokakysymys vaatii kansallista koordinaointia uudella tasolla ja vakavuusasteella.

Ilmasto- ja luontokatokysymyksissä on katsottu hyväksi asettaa kansalliset ilmasto- sekä luontopaneelit. Ilmastopaneelista on säädetty ilmastolaissa (609/2015), ja luontopaneeli perustuu ympäristöministeriön päätökseen. Hallituksen luonnonsuojelulakiesityksen mukaan luontopaneelin toimintaedellytyksiä halutaan vahvistaa säätämällä siitä luonnonsuojelulajissa.

Ruoantuotantoon liittyvien vaikeiden kysymysten ratkaiseminen edellyttää viljelijöiden, teollisuuden, kaupan, kuluttajien ja päättäjien ketterää yhteen tuleamista. Kotimaisen maatalouden pitkään jatkunut kannattavuuskriisi, kaupan valta-asema ruokamarkkinoilla, Suomen täysin uusi huoltovarmuus- ja turvallisuusympäristö, sulkeutuneet Venäjän-markkinat ja ilmastonmuutos ovat tosiasioita, jotka eivät ole väistymässä hetkeen. Kysymys vaatii panostuksia myös tulevina vuosina ja vuosikymmeninä.

Muun muassa Luonnonvarakeskus Luke on esittänyt kansallisen ruokapaneelin perustamista. Suomen tulisi kuunnella alan tutkimus- ja asiantuntijaorganisaatiota ja asettaa kansallinen

ruokapaneeli pikimmiten ilmasto- ja luontopaneelien mallia noudattaen. Kristillisdemokraattinen eduskuntaryhmä ehdottaa 1 000 000 euron määrärahaa ruokapaneelin perustamista varten. Paneelia voisi koordinoida esimerkiksi Luonnonvarakeskus tai Ruokavirasto.

Edellä olevan perusteella ehdotan,

että momentille 30.01.05 lisätään 1 000 000 euroa kansallisen ruokapaneelin perustamiseen.

ja että hyväksytään seuraava lausuma:

Vastalauseen lausumaehdotus 33

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin, joilla parannetaan maatilatalouden asemaa ruokaketjussa ja elintarvikeketjun eri toimijoiden keskusteluyhteyttä.

10. Maaseudun kehittäminen

40. Maatalouden aloittamis- ja investointiavustukset (siirtomääräraha 3 v)

Jo lähes viidesosa maamme maataloista on yli 65-vuotiaiden viljelijöiden hallussa. Syynä tähän on ennen kaikkea sukupolvenvaihdosten vähentyminen. Ilmiö on tuttu sekä EU:sta että muista kehittyneistä maista. Viime aikoina ikääntyneiden osuus on kasvanut kaikissa tilakokoluokissa, ei pelkästään pienemmillä tiloilla. Tällä tulee olemaan merkittävä vaikutus maamme maatalouden rakenteeseen ja ruokaturvan pitkäjänteiseen kehittämiseen. Alalle tarvitaan kipeästi nuoria yrittäjiä.

Alle 41-vuotiaille tarkoitettu nuoren viljelijän aloitustuki on yksi keskeinen aloittaville viljelijöille tarkoitettu tuki-instrumentti. Nuoren viljelijän aloitustuen myöntökriteerit ovat tiukat huomioiden maatalouden tämänhetkinen kannattavuustilanne. KD eduskuntaryhmä esittää nuoren viljelijän aloitustuen vuotuisen yrittäjätulo vaatimuksen sekä koulutusvaatimuksen täyttämisen ajanjakson pidentämistä. Yrittäjätulon 3 vuoden tarkasteluajanjaksoa tulee pidentää kaikilla tuen piirissä olevilla viljelijöillä 5 vuoteen. Asiasta säädetään valtioneuvoston asetuksella. Tuen myöntökriteereillä on sukupolvenvaihdostilanteessa suuri merkitys, sillä aloittava nuori viljelijä voi saada vapautuksen tilakaupan yhteydessä maksettavasta varainsiirtoverosta vain, jos hänelle on myönnetty nuoren viljelijän aloitustuki.

Edellä olevan perusteella ehdotan,

että hyväksytään seuraava lausuma:

Vastalauseen lausumaehdotus 34

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin, joilla lisätään maanviljelyn houkuttelevuutta uravalintana, ja helpotetaan viljelyn aloittamista esimerkiksi helpottamalla nuoren viljelijän aloitustuen tukikriteereitä ja korottamalla avustuksen määrää.

50. Valtionapu maaseudun elinkeinojen kehittämiseen (siirtomääräraha 3 v)

Merkittävä osa Suomen vientiteollisuuden arvonnalisästä perustuu alkutuotantoon, kuten metsätalouteen. Suomalainen verotusjärjestelmä ei kuitenkaan huomioi tätä verotulojen perustaa maaseutujen hyväksi. Esimerkiksi metsäteollisuuden pääkonttorit, tehtaat ja työpaikat ovat keskittyneet harvoille paikkakunnille, mutta metsäteollisuuden raaka-aine sijaitsee ympäri maata. Sama ilmiö koskee kustannuskriisissä kamppailevaa kotimaista maataloustuotantoa. Maatalouden vientipotentiaalista on puhuttu vuosikausia. Vaikka joitain uusia vientituotteita on viime aikoina syntynyt, on tarve maaseudun elinkeinojen kehittämiseksi edelleen valtava.

Valtionavulla maaseudun elinkeinojen kehittämiseen turvataan muun muassa alueellisesti ja sisällöllisesti kattava, kohtuuhintainen ja ammattitaitoinen neuvonta, joka omalta osaltaan luo edellytyksiä esimerkiksi maataloustuotannon harjoittamiselle koko Suomessa. Tarvetta on myös mm. tuotteistamisen ja vientiosaamisen kehittämiseksi.

Edellä olevan perusteella ehdotan,

että hyväksytään seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 35

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin maaseudun elinvoiman parantamiseksi.

Vastalauseen lausumaehdotus 36

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin elintarvikeviennin lisäämiseksi ja uusien markkinoiden löytämiseksi.

20. Maa- ja elintarviketalous

47. Ruokaketjun kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)

Maatalous ei ole vain elinkeino, se on elinehto. Globaalit ruokamarkkinat ovat alttiita häiriöille ja keinottelulle. Kotimainen ruoantuotanto on tärkeä osa itsenäisen valtion turvallisuutta, sitä ei saa päästää näivettymään. Kerran alas ajettua tuotantoa on vaikea käynnistää uudelleen.

Suomi tarvitsee mekanismin, jolla turvataan alkutuottajan osuus ruuan hinnasta. Maatalous on kamppailut kannattavuuskriisin kanssa pitkään. Sodan myötä polttoaineiden, lannoitteiden, sähkön ja muiden tuotantopanosten hinnat nousivat räjähdysmäisesti. Viljelijöiden saamat tuottajahinnat laahaavat perässä. Maataloudelle ei pidä asettaa lisäkustannuksia tuovia toimenpiteitä, kuten päästövähennysvaateita, ilman lisärahoitusta.

Ruokaturva on nostettava takaisin maatalouspolitiikan keskiöön sekä Suomessa että Euroopan unionissa. Suomessa sovelletaan EU:n yhteistä maatalouspolitiikkaa. EU:n maatalouspolitiikan joustamattomuus kostautuu tilojen konkurssina ympäri Eurooppaa. Tämä tapahtuu huonoon aikaan, juuri nyt kun maatalouden toimintaedellytykset heikkenevät kaikkialla maailmassa sodan aiheuttamien kuljetus- ja saatavuusvaikeuksien sekä ilmastonmuutoksen vuoksi. Iso osa maataloustuista valuu muille kuin ruokaa tuottaville tiloille. EU:n luonnonvarapolitiikkaan pitää vaikuttaa aktiivisemmin ja aikaisemmassa vaiheessa.

Maatalousyrittäjille on annettava mahdollisuus ja näköala tulevaisuuteen, jotta myös nuoremmat uskaltavat valita viljelyn ammatikseen. Uusia mahdollisuuksia tarjoutuu liittyen esimerkiksi uusiin kasvilajikkeisiin ja tuotantosuuntiin, älymaatalouteen, biokaasun talteenottoon, elintarvikevientiin ja luomuviljelyyn. Nälkä kasvaa maailmassa ja Suomen rooli globaalin ruokaturvan takaajana voi tulevaisuudessa olla nykyistä paljon suurempi. Viljelijät eivät toivo lisää maataloustukea, vaan reilun korvauksen työstään. Tästä syystä elintarvikemarkkinoiden toimintaa on kehitettävä ruokaketjun heikompien osapuolten kannalta reilumpaan suuntaan. Kokemukset viittaavat siihen, että tätä ei tapahdu ilman lainmuutoksia.

Edellä olevan perusteella ehdotan,

että hyväksytään seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 37

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy välittömiin ja pitkäjänteisiin toimenpiteisiin, joilla varmistetaan maatalojen selviäminen kriisivuosien yli.

Vastalauseen lausumaehdotus 38

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin elintarvikemarkkinoiden kehittämiseksi uudistamalla elintarvikemarkkinalakia ja kilpailulakia.

Pääluokka 31

LIIKENNE- JA VIESTINTÄMINISTERIÖN HALLINNONALA

10. Liikenne- ja viestintäverkot

77. Väyläverkon kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)

Liikenteen verotus on Suomessa korkealla tasolla. Hallituksen tekemä polttoaineveron korotus on tehnyt liikkumisesta etenkin maaseudulla entistä kalliimpaa. Vain osa liikenteestä kerätyistä veroista palautetaan väyläverkoston kunnossapitoon ja investointeihin. Tämä siitä huolimatta, että Suomessa on valtavan suuri väyläverkoston korjausvelka ja investointivelka. Väyläverkon kehittämiseen tarvitaan lähivuosina vielä nykyistä huomattavasti suurempia lisäpanostuksia. Hankkeiden viivästyminen ja toteutumisen epävarmuus vaikuttavat kielteisesti elinkeinotoimintaan. Yhteiskunta menettää liikennehankkeiden tuottamia hyötyjä, kun hankkeet viivästyvät rahoituksen puutteen vuoksi. Hankkeiden rahoitukseen pitää lisäksi entistä vahvemmin hakea myös EU:n rahoitusta.

Edellä olevan perusteella ehdotan,

että hyväksytään seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 39

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin, jotta entistä suurempi osuus liikenteestä kerätyistä veroista käytetään väyläverkon ylläpitoon ja kehittämiseen.

Vastalauseen lausumaehdotus 40

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin varmistukseksi, ettei Suomi menetä investointeja teollisuuden kannalta välttämättömän väyläverkon huonosta kunnosta johtuen.

Pääluokka 32

TYÖ- JA ELINKEINOMINISTERIÖN HALLINNONALA

20. Uudistuminen ja vähähiilisyys

88. Pääomasijoitus Ilmastorahasto Oy:lle (siirtomääräraha 3 v)

Valtion kehitysyhtiö Vake Oy perustettiin Sipilän hallituksen toimesta. Vaken tarkoituksena oli käyttää valtion omistamista yhtiöistä saatavia myynti- ja osinkotuottoja uuden yritystoiminnan luomiseen. Vuonna 2016 perustettu uusi sijoitusyhtiö ei kuitenkaan tehnyt yhtään sijoitusta ja sen silloista hallussa olevaa pääomaa ei hyödynnetty. Marinin hallituksen päätöksellä Vake Oy siirtyi valtioneuvoston kansliasta työ- ja elinkeinoministeriön omistajaohjaukseen joulukuussa 2020. Samalla yhtiön nimi muutettiin Ilmastorahasto Oy:ksi. Uuden rahaston tehtävänä on toimia rahoittajana hankkeissa, jotka keskittyvät ilmastonmuutoksen torjuntaan, digitalisaation edistämiseen ja teollisuuden vähähiilisyyden vauhdittamiseen. Vuoden 2020 7. lisätalousarviossa hallitus lisäsi Ilmastorahasto Oy:n jo ennestään merkittävää pääomaa 300 miljoonan eurolla. Lisäpääomaa varten valtio otti saman verran uutta lainaa. Samalla rahaston hallussa olevan pääoman arvo on noussut yhteensä 3,8 miljardiin euroon.

Hallituksen päätös on ristiriidassa sen itsensä asettaman selvitysmiehen suositusten kanssa. Valtioneuvoston kanslia ja työ- ja elinkeinoministeriö asettivat 17.7.2019 varatuomari, MBA Jouni Hakalan laatimaan selvityksen valtion sijoitus- ja kehitysyhtiöiden rooleista. Tehtävänannossa pyydettiin ratkaisuehdotuksia ja suosituksia suomalaisten yritysten rahoitusmahdollisuuksiin eri kehitys- ja kansainvälistymisvaiheissa, valtion toimijoiden päällekkäisyyksien välttämiseksi sekä pääomien tehokkaan käytön turvaamiseksi. Selvitysmies suositteli, että Vake Oy liitettäisiin Suomen Teollisuussijoitukseen ja että Vakelle annettu pääoma palautetaan valtiolle.

Vaken historia osoittaa, että valtion sijoitusyhtiö on väärä tapa luoda uusia innovaatioita ja kehittää yritystoimintaa. Valtion tehtävä ei ole toimia riskisijoittajana, vaan luoda vakaa toimintaympäristö yksityiselle sektorille. Ilmastotoimia voidaan tukea lisäämällä varoja TKI-toimintaan esimerkiksi energiasektorilla. Ilmastorahaston noin 3,0 miljardin euron tase muodostuu lähes kokonaan Neste Oyj:n noin 8,3 % omistuksesta. Likvidejä varoja toimintansa rahoittamiseen Ilmastorahastolla on käytössään noin 129 miljoonaa euroa (Q3/2022). Vuoden 2022 kolmannen kvartaalin loppuun mennessä Ilmastorahasto oli maksanut sijoituksia rahoituskohteille yhteensä 12,6 miljoonaa euroa. Järkeviä sijoituskohteita on ilmeisen haasteellista löytää, ottaen huomioon, että samoilla sijoitusmarkkinoilla (fossiilivapaa

energiantuotanto ym.) liikkuu erittäin paljon yksityistä rahoitusta sekä toisaalta esimerkiksi EU-rahoitusta, kuten NextGenerationEU -elpymisvälineen tukea. Neljännessä lisätalousarviossaan vuodelle 2022 hallitus päätti peruuttaa Ilmastorahastolle tehtävän 100 000 000 euron pääomasijoituksen, joka oli myönnetty siirtomäärärahana vuoden 2020 talousarviossa. Kristillisdemokraattinen eduskuntaryhmä esittää, että Ilmastorahaston nyt hallinnoimat Neste Oyj:n osakkeet siirretään takaisin valtioneuvoston kanslian omistukseen. Tämä tarkoittaisi 8,3 prosentin Nesteen omistusosuuden siirtoa valtioneuvoston kanslialle. Vuonna 2021 valtion osinkotuotot Neste Oyj:stä olivat 279 miljoonaa euroa. Mikäli Neste oy:n osinkotuotot ovat vuonna 2023 samaa suuruusluokkaa kuin vuonna 2021, lisäksi muutos valtion osinkotuottoja vähintään 60 miljoonalla eurolla. Ilmastorahaston sijoitustoimintaan jäisi näin ollen sen nykyinen likvidi varallisuus.

Edellä olevan perusteella ehdotan,

että hyväksytään seuraava lausuma:

Vastalauseen lausumaehdotus 41

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin Ilmastorahaston osakepääoman siirtämiseksi valtioneuvoston kanslian hallintaan.

30. Työllisyys ja yrittäjyys

51. Julkiset työvoima- ja yrityspalvelut (siirtomääräraha 2 v)

Raskaan byrokratian ja velvoitteiden pelko on yksi este yrittäjyydelle. Kirjanpidon ja tilinpäätöksien tekeminen ovat aikaa vieviä ja raskaita velvoitteita pienelle aloittavalle yritykselle. Palveluiden hankinta heikentää pienyrityksen kannattavuutta. Helpottaakseen yritystoiminnan aloittamista tulisi ottaa käyttöön yrittäjätili Viron mallin mukaan. Virossa yrittäjätilin on ottanut käyttöön noin 1 200 uutta pienyrittäjää. Se luotaisiin TE-toimiston tarjoamaksi palveluksi yrittäjyyttä aloitteleville tai jopa kaikille työttömäksi jääneille.

Yrittäjätilin avulla aloittava yrittäjä tai työtön voisi myydä omaa työpanostaan ja yhteiskunnan tarjoama palvelu hoitaisi byrokratian. Yrittäjätiliä käyttävän henkilön ei tarvitse toimittaa raportteja eikä kuluttaa aikaa ja rahaa kirjanpitoon. Kaikki tapahtuu automaattisesti yrittäjätilin kautta. Tili soveltuu erityisesti palvelun myyntiin. Uusi järjestelmä lisäisi työllisyyttä ja vähentäisi harmaata taloutta.

Edellä olevan perusteella ehdotan,

että hyväksytään seuraava lausuma:

Vastalauseen lausumaehdotus 42

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin, jolla kehitetään Suomeen Viron mallin mukainen yrittäjätilipalvelu.

50. Kotoutuminen ja kansainvälinen osaaminen

03. Kotoutumisen ja työvoiman maahanmuuton edistäminen (siirtomääräraha 2 v)

Suomi tarvitsee lähitulevaisuudessa merkittävän määrän työvoimaa myös rajojen ulkopuolelta. Huippuosaajien maahantuloa on helpotettava ja lupaprosesseja nopeutettava, jotta yritykset onnistuvat paremmin rekrytoimaan osaajia maailmalta. Merkittävä potentiaali on myös Suomeen muualta tulleissa opiskelijoissa. On Suomen etu, jos he jäävät Suomeen ja käyttävät koulutustaan ja osaamistaan Suomen työmarkkinoilla. Mahdollisuuksia ja halua tähän voidaan vahvistaa esimerkiksi myöntämällä Suomessa valmistuville ulkomaalaisille opiskelijoille automaattinen työlupa.

Edellä olevan perusteella ehdotan,

että hyväksytään seuraava lausuma:

Vastalauseen lausumaehdotus 43

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin helpottaakseen Suomessa opiskelevien ulkomaalaisten opiskelijoiden siirtymistä sujuvasti työelämään Suomessa.

Päälukko 33

SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖN HALLINNONALA

03. Tutkimus- ja kehittämistoiminta

63. Eräät erityishankkeet (siirtomääräraha 3 v)

Suomalainen köyhyys on monimuotoista. Normaali vuosina 100 000—200 000 suomalaista hankkii viikoittain ruokansa nk. leipäjonojen kautta ja on riippuvaisia eri seurakuntien ja järjestöjen antamasta ruoka-avusta. Avustusruoanjakelu on tärkeä osa kaikkein huono-osaisimpien avustustoimintaa ja julkisia palveluita täydentävää turvaa, sillä leipäjonoissa asioi pääasiassa perusturvaetuuksien varassa eläviä ja huonossa työmarkkina-asemassa olevia henkilöitä.

Koronaepidemian tilanteessa sekä Ukrainassa käytävän sodan vuoksi ruoka-avun tarvitsijoiden määrä on merkittävästi lisääntynyt, kun uusia työttömäksi jääneitä kansalaisia on tullut sen piiriin. Tuoreen selvityksen mukaan avuntarve on kasvanut koko maassa. Kolme neljästä ruoka-apua toimittavasta organisaatiosta on kertonut asiakasmäärien kasvaneen koronan puhkeamisen jälkeen. Eniten kasvua on ollut keskisuurissa kaupungeissa, mutta myös suurissa kaupungeissa avuntarve on kasvanut. Pääkaupunkiseudun uudelleenjärjestelyjen vuoksi täysin vertailukelpoista tietoa ei ole saatavissa, mutta sielläkin avuntarpeen nähdään tutkimuksen perusteella kasvaneen.

Viime vuosina vähävaraisia auttavat yhdistykset ovat saaneet toimintaansa tukea eduskunnan niin sanotuista joululahjarahoista, jotka sosiaali- ja terveysministeriö on hakemuksesta jakanut. Näitä ruoka-apua jakavia toimijoita on noin 400. Nämä toimijat eivät saa kiinteää tai vakituista rahaa esimerkiksi STEA:n jakamista hanke- ja projektimäärärahoista.

Ruoka-avun rahoituksen pitäisi olla valtiovarainvaliokunnan tällä vaalikaudella linjaaman mukaisesti kestävällä pohjalla. Valiokunta totesi mietinnössään VaVM 36/2020 vp seuraavasti: "Valiokunta katsoo, että ruoka-aputoiminta on saatava kestävälle pohjalle, ja on tyytyväinen siihen, että sosiaali- ja terveysministeriö on käynnistänyt asiaa koskevan selvitystyön. Siihen sisältyy mm. selvitys nykyisistä toimintatavoista sekä ratkaisuehdotukset ruoka-avun järjestämiseen pidemmällä aikavälillä." Hallitus ei kuitenkaan tänäkään vuonna osoittanut varoja ruoka-avun jatkamiseen. Kristillisdemokraattinen eduskuntaryhmä esittää ruoka-apuun kohdennettavaksi 2 miljoonaa euroa ja edellyttää, että rahoitus saadaan pysyväksi.

Edellä olevan perusteella ehdotan,

että momentille 33.03.63 lisätään 3 000 000 euroa vähävaraisten ruoka-apua jakavien järjestöjen toiminnan tukemiseksi

ja että hyväksytään seuraava lausuma:

Vastalauseen lausumaehdotus 44

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin ruoka-apua jakavien järjestöjen tuen vakinaistamiseksi ja tuen hakuprosessin sujuvoittamiseksi.

10. Perhe- ja asumiskustannusten tasaus, perustoimeentulotuki ja eräät palvelut

50. Perhe-etuudet (arviomääräraha)

Suomalaisten syntyvyys on ollut pitkään ennätysalhaista. Pitkän aikavälin syntyvyyden laskun trendi ei ole mihinkään kadonnut, vaikka kuluvan vuoden aikana syntyvyys on hieman kääntynyt positiiviseen suuntaan. Koronakriisin tuoma epävarmuus antaa vielä isomman syyn nostaa lapsi- ja perhepolitiikka politiikan keskeiseksi teemaksi.

Syitä alhaiseen syntyvyyteen on monia. Perheiden perustamista lykätään vuosi vuodelta yhä pidemmälle. Vapaaehtoinen lapsettomuus on lisääntynyt. Merkittäviä syitä alhaiseen syntyvyyteen ovat myös taloudelliset huolet sekä työelämän kuormittavuus ja joustamattomuus. Asenneilmapiiri Suomessa ei myöskään kannusta perheen perustamiseen. Esimerkiksi keskustelussa perhevapaista painotetaan lasten ja perheiden valinnanvapauden sijaan tiukkoja kiintiöitä ja työelämän tarpeita.

Lapsiperheiden tilanteen helpottamiseksi tarvitaan useita erilaisia toimenpiteitä, joista taloudellinen tuki on yksi osa keinovalikoimaa. Lapsilisä on keskeinen keino tukea lapsiperheitä. Lapsiperheiden perusturvan taso on kuitenkin jäänyt jälkeen yleisestä kustannuskehityksestä. SOSTE:n tekemän selvityksen mukaan lapsilisien reaaliarvo on laskenut selvästi 2010-luvulla. Selvityksen mukaan lapsilisiä pitäisi korottaa 47—68 prosenttia tämän vuoden tasosta, jotta päästäisiin vuoden 1994 reaalitasolle. Lapsilisää pitää nostaa asteittain selkeillä tasokorotuksilla.

KD eduskuntaryhmä esittää kaikkiin lapsilisiin 15 euron tasokorotusta vuoden 2023 alusta lähtien. Tasokorotus tarkoittaisi vuositasolla 180 euron lisätuloa jokaista lasta kohden. Uudistus lisäisi lapsilisämenoja 175 miljoonalla eurolla. Samalla se vähentäisi toimeentulotuen tarvetta arviolta 15 miljoonalla ja kokonaisvaikutus julkiselle taloudelle olisi 160 miljoonaa euroa.

Lisäksi KD eduskuntaryhmä esittää erillistä lisätukea niille perheille, joille syntyy uusi vauva. Kertaluonteinen 1000 euron lisätuki helpottaa lapsiperheiden taloudellista tilannetta, parantaen heidän mahdollisuuksiaan hankkia tarvitsemiaan palveluita tai tarvikkeita. Kaikille perheille maksettava vauvaraha lisää myös alueellista yhdenvertaisuutta. Tällä hetkellä jotkut kunnat maksavat ylimääräisen vauvarahan kunnan alueella asuville perheille.

Edellä olevan perusteella ehdotan,

että hyväksytään seuraava lausuma:

Vastalauseen lausumaehdotus 45

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin lapsiperheiden taloudellisen aseman parantamiseksi tehden lapsilisään tasokorotuksen sekä luomalla tuhannen euron lapsiavustuksen.

54. Asumistuki (arviomääräraha)

Suomen asumistukimenot ovat kasvaneet huomattavan nopeasti. Asumistukijärjestelmä kaipaa laajamittaista uudistamista. Yleistä asumistukea koskevaa lainsäädäntöä uudistettiin vuonna 2015. Uudistuksessa poistettiin mm. omaisuuskriteeri tuen myöntämisen yhteydessä. Uudistuksen valmistelussa arvioitiin, että omaisuuskriteerin poistaminen lisäisi asumistukimenoja noin miljoona euroa vuodessa (HE 52/2018). Arvio oli pahasti pielessä, sillä yleisen asumistuen menot kasvoivat uudistuksen jälkeen merkittävästi. Arvio perustui siihen, että asumistuen hakijoilla ei ollut omaisuutta. Uudistuksen ongelmana kuitenkin on se, että uudistuksen jälkeen yleiseen asumistukeen ovat oikeutettuja myös kaikki ne, joilla on omaisuutta.

Elokuussa 2017 astui voimaan uudistus, jossa asumislisän piirissä olevat opiskelijat siirtyivät pääsääntöisesti yleisen asumistuen piiriin. Uudistuksen myötä asumistukea saavien opiskelijoiden määrä väheni merkittävästi. Ennen muutosta asumistukea sai Kelan tietojen mukaan 140 000 opiskelijaa ja muutoksen jälkeen enää 110 000 opiskelijaa. Muutos johtui mm. siitä, että monet yhdessä työssä käyvän puolison kanssa asuvat opiskelijat menettivät oikeuden asumistukeen, koska siinä huomioidaan ruokakunnan yhteenlasketut tulot.

Asumistukea saavien opiskelijoiden määrä laski, mutta samalla maksettujen asumisen tukien summa ja keskimääräinen tuki opiskelijaa kohden nousi merkittävästi. Ennen uudistusta opintotuen asumislisän suuruus oli joko 80 prosenttia opiskelijan vuokrasta tai enintään 201,60 euroa. Keskimääräinen asumislisä oli Kelan tietojen mukaan 196 euroa kuukaudessa. Uudistuksen myötä keskimääräinen tuki nousi 258 euroon ja se jatkaa kasvuaan. Samalla opiskelijoiden asumismenot ovat nousseet. Syksyllä 2016 keskimääräinen asumismeno oli 381 euroa. Syksyllä 2017 keskimääräiset asumismenot olivat nousseet jo 426 euroon. Asumismenojen nousu oli opiskelijoilla huomattavasti suurempaa kuin muilla asumistukea saavilla.

Asumistukeen tehtyjen muutosten lisäksi myös toimeentulotukea on syytä tarkastella. Laki toimeentulotuesta muuttui syyskuussa 2006, jolloin asumiskustannusten 7 %:n omavastuu poistui. Hyvin maltillisenkin omavastuuosuuden palauttaminen kannustaisi työn vastaanottamiseen. Maltillinen omavastuuosuus kannustaisi tuen saajia etsimään edullisempia asuntoja, mikä vähentäisi tukimenoja ja tuensaajien riippuvuutta tulonsiirroista. Kristillisdemokraattinen eduskuntaryhmä esittää 3,5 % omavastuuosuuden palauttamista toimeentulotuen asumislisään.

Asumistukikulut kasvoivat em. uudistusten jälkeen räjähdysmäisesti. Ensimmäisenä vuotena 2015 yleisen asumistuen uudistukset kasvattivat menoja 176 milj. euroa ja vuonna 2016 jo 339 milj. euroa vuoden 2014 tasosta. Myös asumistukea saavien määrä on kasvanut merkittävästi. Lähes 900 000 suomalaista on nykyään asumistukien piirissä. Yleistä asumistukea sai vuonna 2015 246 400 ruokakuntaa, kun määrä vuoden 2019 lopulla oli jo 379 667 ruokakuntaa. Yleistä asumistuen menot olivat vuonna 2020 yhteensä 1 566 miljoonaa euroa, kun vastaava luku vuonna 2015 oli 917,6 miljoonaa euroa. Asumistukimenot ovat kasvaneet uudistusten myötä yli 600 miljoonalla.

Asumistukimenoja rajoittamalla voidaan hillitä myös vuokrien nousutahtia, mikä parantaa kaikkien vuokranmaksajien asemaa, lisää työnteon kannustavuutta ja työvoiman liikkuvuutta. Yleisen asumistuen kriteereiden palauttaminen vuoden 2014 tasolle, sekä työttömyysturvan asumislisän omavastuuosuuden palauttaminen vähentäisi tukimenoja noin 150 miljoonalla eurolla. Em. kriteereitä olivat suojaosareformi, neliörajoitus sekä varallisuusraja. Opiskelijoiden erillisen asumistuen palauttaminen vähentäisi asumistukimenoja noin 150 miljoonalla. Uudistamalla asumistukijärjestelmää voitaisiin tervehdyttää järjestelmää ja vähentää asumistukimenoja yhteensä ainakin 300 miljoonalla eurolla. Asumistuen laajempaa uudistamista, esim. yhdistämistä muihin etuuksiin tulee tarkastella käynnissä olevan sosiaaliturvan kokonaisuudistuksen yhteydessä.

Edellä olevan perusteella ehdotan,

että hyväksytään seuraava lausuma:

Vastalauseen lausumaehdotus 46

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin asumistuen uudistamiseksi asumistukimenojen kasvun hillitsemiseksi ja asumistukijärjestelmään liittyvien kannustinloukkujen purkamiseksi.

57. Perustoimeentulotuki (arviomääräraha)

Alle 18-vuotiaiden lasten tulot vaikuttavat perustoimeentulotukeen silloin, kuin ne ovat vähäistä suurempia. Esimerkiksi alle 3 kuukautta kestävänsä kesätyön ansiot eivät vaikuta. Lapsen tulot huomioidaan enintään hänen perusosansa ja hänen muiden perusmenojensa suuruisina.

Perustoimeentulotuki on viimesijainen taloudellinen tuki. Se on tarkoitettu vain tilanteeseen, jossa muut varat ja tulot eivät riitä välttämättömiin menoihin kuten ruokaan, asumiseen ja vaatteisiin. Näin ollen ennen perustoimeentulotuen myöntämistä käydään läpi kaikki hakijan tulot ja varat. Jos hakijalla on varallisuutta, se on lähtökohtaisesti aina muutettava rahaksi ja käytettävä

ennen kuin saa toimeentulotukea. Muista Kelan myöntämistä tuista poiketen, toimeentulotuki on tuki, johon liittyy omaisuuden realisointivollisuus.

Katsomme, ettei alle 18-vuotiaan ansiotuloja tulisi missään tilanteessa huomioida perustoimeentulotukea laskettaessa. Alle 18-vuotiaan lapsen ansiotulo on kuitenkin lapsen omaa tuloa ja sen huomioiminen vanhemman hakemassa toimentulohakemuksessa viestittää lapselle jo varhaisessa vaiheessa, ettei työnteko kannata.

Edellä olevan perusteella ehdotan,

että hyväksytään seuraava lausuma:

Vastalauseen lausumaehdotus 47

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin toimeentulotuessa olevien kannustinloukkujen purkamiseksi siten, että perheen lasten tulot eivät vaikuta vanhempien toimeentulotukea heikentävästi.

20. Työttömyysturva

50. Valtionosuus työttömyysetuuksien ansioturvasta ja vuorottelukorvauksesta (arviomääräraha)

Joka viides työkäinen nostaa työttömyysturvaa. Ansiosidonnainen työttömyysturva on paljolti keskiluokkaisten nauttima etuus, joka ei kannusta erityisen ripeään työllistymiseen eikä erityisen hyvin kohdennu pienituloisille. Suomen ansioturvamalli on kansainvälisessä vertailussa varsin antelias.

Ansioturvan rahoittavat kaikki veronmaksajat, mutta siitä hyötyvät vain kassojen jäsenet. Ansioturvan ulkopuolelle jäävät ovat pääsääntöisesti nuoria sekä lyhyissä työsuhteissa olevia. Ansioturva on ulotettava kaikille työkäisille. Tämä parantaisi arviolta noin 74 000 pienituloisen tulotasoa.

Suomessa on useilla aloilla työvoimapula, joka väestörakenteemme vuoksi tulee olemaan pitkällinen ongelma. Työvoimapula on jo nyt merkittävin yksittäinen suomalaisyritysten kasvua rajoittava tekijä. Tutkimukset osoittavat yksiselitteisesti, että työllistyminen kasvaa, kun ansiosidonnaisen kausi lähestyy loppuaan. Luomalla ansioturvan tasoon sopiva määrä portaita, lisäämään kannusteita ottaa työtä vastaan. Porrastamiseen on esitetty useita erilaisia vaihtoehtoisia malleja.

Ansiosidonnaisen työttömyysturvan porrastuksella tavoitellaan työllistymisen nopeutumista ja yhden kannustinloukun purkamista. Porrastus lisää työllisyyttä ja sitä kautta verotuloja. Ansiosidonnaisen työttömyysturvan universaalius puolestaan parantaisi kassoihin kuulumattomien, pääsääntöisesti matalapalkkaisten palkansaaajien taloudellista asemaa. Laajemman sosiaaliturvauudistuksen yhteydessä on tarkemmin määritettävä ansiosidonnaisen työttömyysturvan suhde muihin etuuksiin.

Edellä olevan perusteella ehdotan,

että hyväksytään seuraava lausuma:

Vastalauseen lausumaehdotus 48

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin ansiosidonnaisen työttömyysturvan porrastamiseksi ja ulottamiseksi kaikille palkansaajille.

52. Valtionosuus työttömyysetuuksien perusturvasta (arviomääräraha)

Suomen työttömyysaste on korkea, ja erityisesti matalapalkka-aloja vaivaa työvoimapula. Työmarkkinoilla on laajan tukiviidakon luomia kannustinloukkuja, jotka tekevät työttömän hakeutumisesta osa-aikaiseen, matalapalkkaiseen työhön usein kannattamatonta. Työn vastaanottamisesta on tehtävä kannattavampaa. Työttömyysetuuden suojaosan korottaminen on yksi keino joustavoittaa työttömien mahdollisuuksia vastaanottaa töitä. Samalla se on ensimmäinen askel kohti Saksan mallin mukaisten minitöiden käyttöönottoa Suomessa. Työttömyysturvalain 4 luvun 5 § mukaan työttömyysetuuden suojaosa on 300 euroa kuukauden sovittelujakson aikana sekä käytettäessä 4 § 2 momentin mukaista laskennallista tuloa ja 279 euroa neljän peräkkäisen kalenteriviikon sovittelujakson aikana. Suojaosaa ehdotetaan korotettavaksi 500 euroon kuukauden sovittelujakson aikana sekä käytettäessä 4 § 2 momentin mukaista laskennallista tuloa ja 465 euroon neljän peräkkäisen kalenteriviikon sovittelujakson aikana. Koronapandemian aikana työttömyysetuuden suojaosaa korotettiin väliaikaisesti aloitteen ehdotusta vastaavalla tavalla (Laki väliaikaisista poikkeuksista työttömyysturvalakiin covid-19-pandemian vuoksi).

Hallituksen esityksessä (HE 120/2021 vp) todettiin, ettei väliaikaisen korotuksen vaikutuksia ole näin lyhyellä aikavälillä ehditty arvioida luotettavasti. Lisäksi työmarkkinatilanne on pandemian vuoksi ollut poikkeuksellinen. Kaikki toimet pitkäaikaistyöttömyyden ehkäisemiseksi ja työttömien työllistymiskynnyksen madaltamiseksi on otettava käyttöön. Elinkustannusten nousun keskellä suojaosan korottaminen tarjoaisi monille tervetulleen mahdollisuuden nostaa tulotasoaan työtä tekemällä. Ehdotettu muutos kannustaa aktiivisuuteen silloinkin, kun kokoaikaista työtä ei ole tarjolla. Työttömyysetuuden korotettu suojaosa antaa myös mahdollisuuden pitää yllä työelämäkontaktia ja osaamista kokoaikaista työtä etsiessä. Osa-aikainen työ auttaa työtöntä saamaan jalkaa ovenväliin työmarkkinoille, mikä lisää tulevaisuuden työllistymismahdollisuuksia. Työttömyysjakson aikana työskentelevät työllistyvät todennäköisemmin kokoaikaisesti kuin yhtä kauan kokonaan työttömänä olleet (Kyyrä, Matikka ja Pesola 2018; Työttömyysturvan suojaosa ja työttömyyden aikainen työskentely. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 45/2018.).

Pienikin mahdollisuus tehdä työtä työttömyyden aikana madaltaa työelämään lähtemisen kynnystä ja ehkäisee syrjäytymistä. Samalla ehdotettu muutos toisi työttömät nykyistä paremmin potentiaalisiksi työvoimaksi osa-aikaisiin töihin aloilla, jotka kärsivät työvoimapulasta.

Työttömyysetuuden suojaosan nosto 500 euroon vuonna 2023 lisäisi työttömyysturvamenoa 65 miljoonalla eurolla, mutta vähentäisi asumistuen ja toimeentulotuen kuluja yhteensä 9 miljoonalla eurolla. Lisäksi uudistus kasvattaisi laskelman mukaan kuntien verotuottoja 20 miljoonalla eurolla, sekä tuloveroa YLE-veroa, pääomatuloveroja ja kirkollisveroa yhteensä noin 3 miljoonalla eurolla. Uudistuksen nettovaikutus julkisen talouden rahoitusasemaan olisi näin ollen

noin -35 miljoonaa. Uudistuksen positiiviset vaikutukset heijastuvat työllisyydessä ja työmarkkinoilla, sekä ihmisten lisääntyneenä hyvinvointina.

Työmarkkinatuen kielillisä

Suomalainen yhteiskunta tarvitsee lisää työvoimaa erityisesti työikäisistä ihmisistä. Nykyisellään sosiaaliturvajärjestelmä ei riittävästi kannusta työntekoon. Samalla myös maahanmuuttajien kotoutumisessa on ollut puutteita eikä maahanmuuttajat ole työllistyneet toivotulla tavalla. Tarvitaan tehokkaampia keinoja, joilla työllisyyttä saadaan nostettua erityisesti maahanmuuttajien parissa. Maahanmuuttajien pitkittyneen työttömyyden syynä on usein puutteellinen kielitaito. Suomalaisilla työmarkkinoilla tarvitaan kuitenkin pääsääntöisesti suomen tai ruotsin kielen osaamista, minkä vuoksi järjestelmän tulee kannustaa jokaisen hankkimaan riittävän kielitaidon. Myös eduskunnan tarkastusvaliokunnan mukaan kotouttamispolitiikka ei nykyisellään toimi ja tilanteen korjaamiseksi tarvitaan uusia ratkaisuja. Valiokunta piti hälytyttävänä sitä, että kotoutumiskoulutuksen tavoitekielitasoon saavutti vain vajaa 35 % koulutuksen päättäneistä.

Työttömillä maahanmuuttajilla tulisi pohjoismaiseen tapaan olla rahallinen kannustin hankkia parempi kielitaito, jotta he pääsevät helpommin tukiriippuvuudesta eroon. Perustuslaki kuitenkin rajaa muutosvaihtoehtoja. Toimeentulotukea pidetään Suomessa perustuslain suojaamana etuutena, eikä edes sen indeksiin saa koskea. Näin perustuslakivaliokunta päätti tilanteessa, jossa kaikkien muiden tukimuotojen indeksit jäädytettiin Sipilän hallituksen säästötoimena.

Työmarkkinatuki on toimeentulotuen perusosaa korkeampi tukimuoto. Muutos voidaan toteuttaa siten, että työmarkkinatukea lasketaan kaikkien osalta ja työmarkkinatukeen luodaan kielillisä, minkä myötä kielitaitonsa osoittamalla voi nostaa työmarkkinatukensa peruspäivärahan tasolle. Kielitaidon todistaminen tapahtuisi esimerkiksi peruskoulun päättötodistuksella tai osallistumalla yleiseen kielitutkintoon eli YKI kurssien suorittamiseen. Suomen kansalaisuutta hakevan tulee osoittaa riittävän suomen tai ruotsin kielen taito suorittamalla yleisen kielitutkinnon suullisen ja kirjallisen osan vähintään taitotasolla 3. Vastaava taso vaadittaisiin työmarkkinatuen kielillisään.

Koska toimeentulotuki on verovapaa etuus ja työmarkkinatuki on verollinen peruspäivärahan suuruuteen sidottu etuus, on järkevää jatkaa tätä laissa olevaa käytäntöä ja edelleenkin sitoa työmarkkinatuki peruspäivärahan määrään. Esitämme, että työmarkkinatuki lasketaan 80 % peruspäivärahan tasosta, ja että kielitaitonsa osoittamalla voidaan työmarkkinatuki nostaa peruspäivärahan tasolle.

Edellä olevan perusteella ehdotan,

että hyväksytään seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 49

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin työttömyysetuuden suojaosan pysyväksi korottamiseksi.

Vastalauseen lausumaehdotus 50

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin työmarkkinatuen kielillisän valmistelemiseksi.

30. Sairausvakuutus

60. Valtion osuus sairausvakuutuslaista johtuvista menoista (arviomääräraha)

Suomalainen terveydenhuolto oli kriisissä jo ennen koronapandemiaa. Pandemian aikaan kiirettömien hoitojen hoitojonot kasvoivat entisestään, kun hoitohenkilökuntaa siirrettiin perustehtävistään vahvistamaan tehohoidon kapasiteettia, koronatestaajiksi, tartunnanjäljittäjiksi sekä rokottajiksi. Pandemian alkuaikoina moni asiakas perui vastaanottoaikansa joko itse tai terveydenhuollon kehotuksesta. Seulontoja keskeytettiin, ja tutkimuksia ja leikkauksia lykättiin. Suun terveydenhuollossa syntyi jopa yli miljoonan käynnin vaje. Kuuden kuukauden hoitotakuun määräaika ylittyi edelleen tuhansilla potilailla, ja tilanne koettelee monin paikoin lainmukaisuuden rajoja.

Hallitus vaikeuttaa hoitovelan purkamista päätöksellään leikata sairaanhoitovakuutuskorvauksia, eli ns. Kela-korvauksia, siitä huolimatta, että parlamentaarisessa työryhmässä vielä vuoden 2021 lopulla vallitsi yksimielisyys siitä, että hallituksen aiemmin kaavailemia leikkauksia Kela-korvauksiin ei toteutettaisi. Kela-korvaukset ovat poistumassa myös esimerkiksi yksityisistä fysioterapiakäynneistä, säde- ja sytostaattihoidoista sekä monista laboratoriotutkimuksista ja kuvantamiskäynneistä. Päätös leikata Kela-korvauksia samanaikaisesti hyvinvointialueiden aloittamisen kanssa on ajoitukseltaan huono.

Kela-korvattuja yksityislääkärikäyntiä on tehty noin kolme miljoonaa vuosittain. Yhteiskunnan kannalta Kela-korvattu lääkärikäynti on tullut edullisemmaksi kuin julkisen terveydenhuollon lääkärikäynti, sillä korvaukset ovat toimineet kannustimena käyttää myös omia varoja terveydenhuollon rahoittamiseen. Päätös Kela-korvauksen poistamisesta tilanteessa, missä sitä olisi erityisen paljon tarvittu, noussee periaatteellisesta vastustuksesta yksityisiä palveluita kohtaan.

Kelakorvausten tasoa tulisi romuttamisen sijaan ainakin tilapäisesti vahvistaa, jotta jäljellä olevaa kiirettömän hoidon palveluruuhkaa saataisiin purettua. Hoitovelkaa on yhä koronan jäljiltä runsaasti eikä siitä selviydytä ilman yksityisen palvelutuotannon tukea. Sen lisäksi, että kansalaiset kärsivät hoitoon pääsyn pitkittymisestä, hoitovelka aiheuttaa kustannuksia yhteiskunnalle. Kun sairauksia ei huomata ajoissa, on hoito vaikeampaa ja kalliimpaa, ja usein myös ennuste huonompi.

Edellä olevan perusteella ehdotan,

että hyväksytään seuraava lausuma:

Vastalauseen lausumaehdotus 51

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy välittömiin toimenpiteisiin perusterveydenhuollon hoitojonojen purkamiseksi sekä julkisen, että yksityisen sektorin voimavaroja hyödyntäen ja sääilyttää ensi vuoden talousarviossa yksityisten lääkäri- ja muiden hoitopalveluiden sairausvakuutuskorvaukset vähintään vuoden 2022 tasolla.

40. Eläkkeet

60. Valtion osuus kansaneläkelaista ja eräistä muista laeista johtuvista menoista (arviomääräraha)

Keliakia on vakava, perinnöllinen, parantumaton autoimmuunisairaus, jonka ainoana hoitona on elinikäinen, ehdottoman tarkka gluteeniton erityisruokavalio. Jo hyvin pienet määrät gluteenia ruokavaliossa riittävät käynnistämään ohutsuolta vaurioittavan reaktion ja vaarantamaan keliakiapotilaan terveyden. Hoitamaton tai huonosti hoidettu keliakia lisää riskiä sairastua moniin muihin vakaviin sairauksiin, kuten osteoporoosiin, anemiaan, masennukseen ja suoliston syöpään. Hoitamaton keliakia aiheuttaa monenlaisten vatsavaivojen lisäksi myös lapsettomuutta, hermosto-oireita, nivelsairauksia ja lapsilla kasvuhäiriöitä ja murrosiän viivästymistä.

Hallitus poisti vuoden 2016 alusta keliakikkojen ruokavaliokorvauksen, jota keliakiaa sairastavat olivat voineet hakea vuodesta 2002 lähtien gluteenittomasta ruokavaliosta aiheutuvien merkittävien lisäkustannusten kattamiseksi. Ennen korvauksen poistamista keliakiakorvauksen määrä oli 23,60 euroa kuukaudessa 16 vuotta täyttäneille ja sitä vanhemmille keliakikoille. Vuoden 2015 lopussa ruokavaliokorvauksen saajia oli Kelan tilaston mukaan 34 520. Arvion mukaan Suomessa on noin 38 500 keliakiaa sairastavaa henkilöä, joilla sairaus on asianmukaisesti diagnosoitu. Keliakia voidaan todeta mittaamalla verestä keliakian vasta-aineet, tutkimalla koepala ohutsuolesta tai ihokeliakiassa tutkimalla koepala iholta. Toisaalta on arvioitu, että luku on paljon isompi, ja että jopa yli puolet tapauksista jää diagnosoimatta.

Vuoden 2017 hintaselvityksen mukaan keliakian hoidon kustannukset ovat 62 euroa kuukaudessa eli 744 euroa vuodessa. Keliakia on autoimmuunisairaus. Useisiin autoimmuunisairauksiin on käytössä lääkehoito ja yhteiskunta tukee niiden hoitoa lääkkeiden erityiskorvauksella (65% tai 100%). Keliakikon lääkkeenä toimii gluteeniton ruokavalio, minkä vuoksi se tulee rinnastaa lääkärin määräämään lääkehoitoon ja keliakikoiden ruokavaliosta tulevat lisäkustannukset tulee rinnastaa muiden vaikeiden ja pitkäaikaisten sairauksien lääkekorvauksiin. Keliakia on myös perinnöllinen tauti, mistä johtuen keliakiakorvauksen merkitys sairauden hoitamisen kannalta korostuu erityisesti perheissä. Lapsiperheiden ohella keliakiakorvauksen erittäin tärkeä merkitys korostuu erityisesti pienituloisten, opiskelijoiden, työttömien ja eläkeläisten kohdalla. Huomioitavaa myös on, että hoitamattomasta tai huonosti hoidetusta keliakiasta aiheutuneet lisäsairaudet aiheuttavat yhteiskunnalle merkittäviä lisäkustannuksia lääkärikäynteinä, tutkimuskuluina, lääkekorvauksina ja sairauspoissaoloina.

KD eduskuntaryhmä esittää, että keliakikoiden ruokavaliokorvaus palautetaan siten, että oikeus keliakiakorvaukseen olisi 16 vuotta täyttäneellä henkilöllä, jolla keliakia tai ihokeliakia on asianmukaisesti todettu ja sen takia on ehdottoman välttämätöntä käyttää jatkuvasti ainoastaan gluteenittomia tuotteita. Keliakiakorvaus olisi 31 euroa kuukaudessa ja sitä voitaisiin maksaa samanaikaisesti vammaistuen tai hoitotuen kanssa.

Edellä olevan perusteella ehdotan,

että hyväksytään seuraava lausuma:

Vastalauseen lausumaehdotus 52

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin keliakikkojen ruokavaliokorvauksen palauttamiseksi.

Pääluokka 35

YMPÄRISTÖMINISTERIÖN HALLINNONALA

TULOARVIOT

Osasto 11

VEROT JA VERONLUONTEISET TULOT

01. Tulon ja varallisuuden perusteella kannettavat verot

01. Ansio- ja pääomatuloverot

Suomessa vallitsee laaja yksimielisyys siitä, että verotuksen suunta tulee olla pois työn verotuksesta. Taantumana on tarpeellista keventää työn verotusta, jotta ihmisten ostovoima ja työn kannustavuus paranisivat. Kristillisdemokraattinen eduskuntaryhmä esittää, että ansiotasoindeksin mukaisen indeksitarkistuksen lisäksi työn verotusta kevennetään noin 75 miljoonalla eurolla. Ansiotuloverotuksen kevennys kohdennettaisiin pieni- ja keskituloisille. Ansiotuloverotusta voi keventää korottamalla perusvähennystä sekä tarvittaessa indeksimuutoksen avulla, siten että veronalennus kohdistuu etenkin pieni- ja keskituloisiin palkansaajiin.

Omaishoito on yhteiskunnallisesti taloudellisin ja usein sekä hoidettavalle että hoitajalle inhimillisin ja paras hoitomuoto. Hoitajalle maksettava vähimmäispalkkio on tällä hetkellä kuitenkin alhainen eikä vastaa työn vaativuutta. Palkkion alhaisuus on joissakin tilanteissa este omaishoidon toteuttamiselle, sillä palkkio ei riitä perustoimeentuloon. KD eduskuntaryhmä esittää omaishoidon tuen verovapautta, jotta voitaisiin helpottaa omaishoitajan ja -hoidettavan toimeentuloa. Omaishoidon tuen verovapaus helpottaisi merkittävästi omaishoitajan ja -hoidettavan toimeentuloa ja toisi omaishoidon useamman ulottuville.

Ammattiliittojen jäsenmaksujen verovähennyskelpoisuus on vaikeasti ymmärrettävä jäännös menneiltä ajoilta, sillä muillakaan yleishyödyllisten järjestöjen jäsenillä ei ole oikeutta vähentää jäsenmaksujaan verotuksesta. Valtion velan kasvaessa erittäin voimakkaasti kaikki verovähennykset tulee tarkistaa ja niiden vaikuttavuus arvioida. Lisäksi eräillä ammattiliitoilla on merkittäviä omistuksia, joilla ne toimivat vapailla markkinoilla yritysmäisesti. Tällöin niiden jäsenten jäsenmaksujen verovähennys voidaan jopa katsoa eräänlaiseksi epäsuoraksi yritystueksi. Jotta työmarkkinajärjestöjä kohdeltaisiin tasapuolisesti, olisi työnantajajärjestöjen jäsenmaksujen verovähennysoikeudesta myös luovuttava.

Tuloverolain 22 §:n mukaan yhteisö on yleishyödyllinen, jos se toimii yksinomaan ja välittömästi yleiseksi hyväksi aineellisessa, henkisessä, siveellisessä tai yhteiskunnallisessa mielessä, sen toiminta ei kohdistu vain rajoitettuihin henkilöpiireihin ja se ei tuota toiminnallaan siihen osallisille taloudellista etua osinkona, voitto-osuutena taikka kohtuullista suurempaa palkkana tai muuna hyvityksenä. Yleishyödyllisen yhteisön verovapaita tuloja ovat muun muassa jäsenmaksut, osingot, korot, lahjoitukset ja yleishyödylliseen toimintaan saadut avustukset.

Yleishyödyllisillä yhteisöillä on nykyisessä tilanteessa melko laajasti verovapaita tuloja, joista osa on perusteltuja. Esitämme, että yleishyödyllisyyden määritelmä arvioidaan uudelleen ja lakiin tehdään tarvittavat muutokset sekä samalla myös arvioidaan verovapaiden tulojen rajoituksia, jotta yhteisöt eivät saa perusteetonta etua ja näin myös valtio menetä merkittävän määrän verotuloja. Verovapauksien rajaaminen tulee kohdistaa isoihin yhdistyksiin ja säätiöihin. Muutoksen myötä esimerkiksi sijoitustoiminnasta tulevat pääomatulot tulisi olla pääomaveronalaisia tietyn määritellyn rajan jälkeen. Esimerkiksi työmarkkinajärjestöt saavat tällä hetkellä perusteetonta hyötyä verovapaista sijoitustuotoista.

Edellä olevan perusteella ehdotan,

että hyväksytään seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 53

Eduskunta edellyttää, että hallitus tuo eduskunnalle tuloverolain muuttamisesta esityksen, jolla kevennetään pieni- ja keskituloisten ansiotulojen verotusta.

Vastalauseen lausumaehdotus 54

Eduskunta edellyttää, että hallitus tuo eduskunnalle esityksen tuloverolain muuttamisesta siten, että omaishoidon tuesta annetun lain nojalla omaishoitajalle maksettava hoitopalkkio ei olisi jatkossa veronalaista tuloa.

Vastalauseen lausumaehdotus 55

Eduskunta edellyttää, että hallitus tuo eduskunnalle esityksen tuloverolain muuttamisesta siten, että verovelvollinen voisi vähentää palkkatuloistaan 50 % työmarkkinajärjestön jäsenmaksustaan tulonhankkimisvähennyksenä nykyisen täyden jäsenmaksun sijaan.

Vastalauseen lausumaehdotus 56

Eduskunta edellyttää, että hallitus tuo eduskunnalle esityksen tuloverolain muuttamisesta siten, että työnantajajärjestöjen jäsenmaksun verovähennyskelpoisuudesta luovutaan.

Vastalauseen lausumaehdotus 57

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin tuodakseen eduskuntaan lakimuutoksen, jolla uudistetaan tuloverolaissa säädetyn yleishyödyllisyysmääritelmän sekä sen perusteella yleishyödyllisille yhteisöille tulevat verovapaudet.

04. Liikevaihdon perusteella kannettavat verot ja maksut

01. Arvonlisävero

Ruoan arvonlisävero on Suomessa korkea moniin EU-maihin verrattuna. Laskelmalla vihannesten ja hedelmien (hevi-tuotteiden) verokantaa voidaan lieventää ruoan hinnannousupaineita, sekä suunnata kulutusta kasvispohjaiseen ruokaan. Hevi-tuotteiden hintojen alentaminen ei johtaisi merkittävään verotuottojen alentumiseen, mutta lisäisi terveellisten tuoreiden vihannesten ja hedelmien kysyntää. Veronkevennyksestä hyötyisivät myös kotimaiset tuottajat kysynnän lisääntyessä. Uudistuksella olisi näin ollen myös positiivisia kansantaloudellisia ja työllistäviä vaikutuksia. Terveellisempien elintarvikkeiden kulutuksen lisäämisellä olisi myös kansanterveyden kannalta myönteisiä vaikutuksia.

KD eduskuntaryhmä esittää, että pienyritysten tilikauden liikevaihtoon perustuva arvonlisäveroa koskevan verovelvollisuuden alaraja korotettaisiin 20 000 euroon. Hallituksen vuonna 2020 tekemä päätös korottaa arvonlisäverovelvollisuusrajan 15 000 euroon oli hyvä muutos, mutta korotusvaraa on enemmän. Esimerkiksi Italiassa ja Itävallassa alaraja on 30 000 euroa ja Isossa-Britanniassa noin 81 000 euroa, ja Japanissa se on vielä korkeampi. Arvonlisäveron alaraja helpottaa aloittavan yrityksen hallintoa, ja siten alarajan isompi korotus auttaisi yrittäjyyttä ja pieniä yrittäjiä suoriutumaan velvoitteistaan nykyistä paremmin, kun alv-velvollisuuden ulkopuolelle voisi jäädä useampi pienyritys. Monilla toimialoilla on myös sivutoimisia yrittäjiä, joille hallinnon keventäminen edistää yritystoiminnan ylläpitämistä ja edistämistä.

Edellä olevan perusteella ehdotan,

että hyväksytään seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 58

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin hedelmien ja vihannesten arvonlisäveron laskemiseksi 10 % verokantaan.

Vastalauseen lausumaehdotus 59

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin arvonlisäveroa koskevan verovelvollisuuden alarajan korottamiseksi 20 000 euroon.

08. Valmisteverot

04. Alkoholijuomaverot

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) mukaan alkoholin liikakäyttö on yksi keskeisimmistä suomalaisen yhteiskunnan terveysuhista. Alkoholin runsas käyttö lisää sairastavuutta ja pahentaa monien sairauksien oireita. Alkoholiin liittyvät kuolemansyyt ovat viime vuosina olleet työikäisten yleisin kuolemansyy. Alkoholihaittojen tuomat lisäkustannukset julkiselle taloudelle ovat useita miljardeja euroja vuodessa. Kun otetaan huomioon tuotantomenetykset työelämässä ja muut haitat, kustannukset ovat moninkertaisia. Alkoholin negatiivisia vaikutuksia perheiden, ja erityisesti lasten hyvinvointiin, ei voi edes rahalla mitata.

Alkoholihaittojen määrä on suorassa suhteessa alkoholin kokonaiskulutukseen. Tehokkain tapa hillitä alkoholin väärinkäyttöä on vaikuttaa alkoholin saatavuuteen ja hintaan. Alkoholiveron asteittainen korotus on yksi keskeinen toimenpide vähentää alkoholihaittoja. Aiemmat veronkorotukset ovat osoittaneet, että hinnan nousu vaikuttaa selkeästi alkoholin kokonaiskulutukseen. Alkoholivero on asetettava sellaiselle tasolle, että se hillitsee alkoholin käyttöä ja että veron tuotto on järkevässä suhteessa alkoholin käytön yhteiskunnalle aiheuttamiin kustannuksiin.

Edellä olevan perusteella ehdotan,

että hyväksytään seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 60

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin alkoholin verotuksen nostamiseksi.

07. Energiaverot

Liikennepolttoaineiden verotasoja korotettiin elokuusta 2020 alkaen. Korotuksen jälkeen öljyn maailmanmarkkinahinta on noussut, ja kuluvaan syksyyn aikana suomalaisten polttoainekustannukset ovat lisääntyneet merkittävästi. Bensiinin kuluttajahinta kipusi lähelle 2 euron kipurajaa litralta. Polttoaineiden hinnannousu aiheuttaa merkittäviä lisäkustannuksia muun muassa kuljetusalalle ja tätä kautta myös muihin kuluttajahintoihin. Hallituksen tekemä veronkorotus nosti dieselin ja bensiinin hintoja yleisesti 6—7 senttiä litralta. Yksittäiselle ajoneuvoyhdistelmälle muutoksen on arvioitu tarkoittavan noin 10 000 euron lisälaskua vuodessa. Vuonna 2020 voimaan tullut korotus nostaa kuljetuskustannuksia Suomessa lähes 80 miljoonalla eurolla vuodessa. Tämän päälle tulee merkittävä lisäkustannus polttoaineiden hintatason noususta.

Hallituksen verolinjauksissa ei huomioida maantiekuljetusten merkitystä viennin kilpailukyvyille. Polttoaineveron korotus ja polttoaineiden hinnan nousu iskee suoraan Suomen vientiteollisuuteen ja kuljetusyrittäjiin. Lisääntyneet polttoainekulut iskevät samoin erityisesti kaikkiin maaseudun työssäkäyviin ja vähäosaisiin. Veronkorotus vaikuttaa enemmän polttoaineen hintaan haja-asutusalueilla, mikä johtaa alueelliseen epätasa-arvoon.

Sähkön voimakas hinnannousu ja hintojen heilahtelu, samoin kuin sähkön siirtomaksut vaikeuttavat tulevana talvena kansalaisten arkea, samoin kuin esimerkiksi pienyritysten, palvelualan ja maatilojen toimintaa ja kannattavuutta. Maatiloille kohonneita energiakustannuksia korvataan takautuvasti energiaveron palautuksilla, mutta energian hinnan nousu rasittaa tilojen maksukykyä lyhyellä tähtäimellä erittäin voimakkaasti. On mahdollista, että tulevan talven aikana nähdään vielä monia hintapiikkejä. Sähkön korkea hinta osuu myös kotejaan sähköllä tai sähkön avulla lämmittäviin tehden esimerkiksi öljystä lämmityslähteenä edelleen houkuttelevan, mikä ei edistä Suomen hiilineutraalisuustavoitteita.

Hallitus on tehnyt useita toimenpiteitä kohonneiden sähkölaskujen vuoksi vaikeuksissa olevien kotitalouksien tukemiseksi. Yritysten näkökulmasta arvonlisävero on läpilaskutuserä, eikä sähkön arvonlisäveron alentaminen auta palvelualan yrityksiä tai maatiloja. Sähköveron tuotoksi vuodelle 2023 on talousarvioesityksessä arvioitu 960 miljoonaa euroa. KD eduskuntaryhmä

esittää, että sähkön verotusta veroluokassa I (kotitaloudet, palveluala jne.), kevennetään siten, että sähköveron arvioitu verotuotto pienenee noin 75 miljoonalla eurolla.

Edellä olevan perusteella ehdotan,

että hyväksytään seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 61

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin liikennepolttoaineiden verotuksen keventämiseksi.

Vastalauseen lausumaehdotus 62

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin sähkön verotuksen tilapäiseksi keventämiseksi.

Terveysperusteinen vero lisätylle sokerille

Suomalaiset syövät ja juovat edelleen liikaa sokeria. Kasvavalla sokerinsyönnillä on niin kansanterveydellisiä kuin taloudellisia vaikutuksia. Vuonna 2017 poistuneen sokeriveron tilalle olisi kansanterveydellinen tarve saada sokerin kulutusta vähentävä terveysperusteinen vero. Verotus kohdistuisi ravitsemuksellisesti turhiin elintarvikkeisiin, joiden runsas nauttiminen lisää suomalaisten sokerin saantia ja heikentää kansanterveyttä. Esitämme, että maassamme otetaan käyttöön laaja terveysperusteinen, lisätylle sokerille tuleva vero, joka kohdistuisi tasapuolisesti eri tuoteryhmiin ja perustuisi elintarvikkeisiin lisättyyn sokeriin. Tuottotavoite terveysperusteisessa verossa on 250 miljoonaa euroa, jolloin verotason tulisi olla 1,56 €/Kg.

Verolla edistettäisiin terveyttä sekä vähennettäisiin terveydenhoidon kustannuksia. Veronalaisia olisivat Suomessa valmistettu sokeri, maahantuotu sokeri ja kaikki maahantuodut sokeria sisältävät tuotteet. Verotuksen mahdollistaa myös vuonna 2016 uudistunut pakkausmerkintälainsäädäntö, joka teki elintarvikkeiden sokerimäärän ilmoittamisen ravintoarvomerkinnöissä pakolliseksi. Terveysperusteisia veroja on käytössä EU:ssa. Esimerkiksi Unkarissa sokerin, rasvan ja suolan verottaminen on terveysperusteista, ja näitä sisältävien epäterveellisten ruokien kulutusta on saatu vähennettyä merkittävästi.

Edellä olevan perusteella ehdotan,

että hyväksytään seuraava lausuma:

Vastalauseen lausumaehdotus 63

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin terveysperusteisen veron käyttöönottamiseksi.

Voimalaitosvero

Energiakriisi on nostanut energiayhtiöiden voitot pilviin. Useat puolueet ovat aiemmin esittäneet voimalaitosveron tai ns. windfall-veron käyttöönottoa. Esityksissä voimalaitosvero koskisi lähinnä päästökauppajärjestelmästä ansiottomasti hyötyneitä voimalaitoksia sekä muita energiatukiin perustuvia ylisuuria voittoja.

Kataisen hallitus antoi esityksen ns. windfall-verosta (HE 140/2013 vp), jolla oli tarkoitus leikata sitä verohyötyä, joka on syntynyt viranomaissääntelyn seurauksena. Esitystä ei voitu tuolloin toteuttaa EU:n valtioneuvoston tarkastelun keskeneräisyyden vuoksi. Kataisen hallituksen esityksessä valittu veron kiinteistöveropohjainen malli tarkoitti, että vero olisi kohdistunut noin 80-prosenttisesti vesivoimaan.

Voimalaitosvero tulisi ottaa uudelleen tarkasteluun. Sitten Suomeen on rakennettu huomattavasti tuulivoimaa ja valtava määrä on rakenteilla. Suomi onkin yksi Euroopan nopeimmin kasvavista ja houkuttelevimmista kohteista tuulivoimainvestoinneille. Fingridin mukaan liityntäkyselyjä kantaverkkoon on tehty peräti 1 100 kappaletta. Tämä vastaisi tehosta riippuen noin 20 000–30 000 uutta tuulivoimalaa. Paine näin voimakkaaseen tuulivoimarakentamiseen ei ole lähtöisin kotimaisesta energiantarpeesta. Taustalla on mm. EU:n hiilineutraaliustavoitteet sekä Saksan päätös luopua ydinvoimasta. Tällä hetkellä kaikista toiminnassa, rakenteilla tai suunnitteilla olevista tuulivoimaloista ulkomaisen omistusoosuuden arvellaan olevan jo noin 80 %. Tuulisähköstä ja tuulella tuotetusta vedystä on tarkoitus tehdä ulkomaalaisomisteinen vientituote. Tuulivoiman haitat jäävät Suomeen, mutta voitot ja hyödyt ulkomaisille omistajille.

Tuulivoiman merkittävä lisärakentaminen aiheuttaa ongelmia sähköverkon toiminnalle. Maatuulivoima ja siihen liittyvät tie- ja sähköliittymät aiheuttavat pysyvää metsäkatoa, rikkovat ekologiaa käytäviä, heikentävät luonnon monimuotoisuutta ja aiheuttavat maisemahaittoja. Metsäpinta-alan väheneminen vaikeuttaa maankäyttösektorille annettujen nielutavoitteiden saavuttamista. Alle kymmenen voimalan tai 45 MW:n hankkeilta ei Suomessa vaadita lakisääteistä kokonaisvaltaista ympäristövaikutusten arviointia. Voimaloiden perustukset jätetään maahan, sillä purkaminen maksaa.

Tuulivoimatuottajat eivät myöskään miltään osin vastaa säätövoiman tuottamisesta ja sen aiheuttamista päästöistä. Joidenkin arvioiden mukaan lähinnä tuulivoiman vaatimien kantaverkkojen lisärakentaminen ja vahvistaminen maksaa jopa kolme miljardia euroa, mihin tuulivoimayhtiöt eivät nykymallissa osallistu. Tanskassa on valmisteltu lakiesitys ns. tuottajamaksusta, joka velvoittaa uusiutuvan energian yhtiöt osallistumaan kantaverkon vahvistamiseen.

Uusi voimalaitosvero tai tuottajamaksu tulisi suunnitella siten, että se ottaa huomioon energiantuotannon sähköverkolle, luonnolle, paikallisille asukkaille ja Suomen julkiselle taloudelle aiheuttamat haitat. Verolla tai maksulla voitaisiin kerätä verotuottoja vuositasolla vähintään 100 miljoonaa euroa.

Edellä olevan perusteella ehdotan,

että hyväksytään seuraava lausuma:

Vastalauseen lausumaehdotus 64

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin energiantuotannon ulkoisvaikutukset huomioivan voimalaitosveron tai ns. tuottajamaksun valmistelemiseksi.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että ehdotus vuoden 2023 talousarvioksi hyväksytään valiokunnan mietinnön mukaisena edellä todetuin muutoksin,

että edellä ehdotetut 64 lausumaa hyväksytään ja

että yleisperustelujen kohdalla ehdotettu epäluottamuslause hyväksytään.

Helsingissä .12.2022

Sari Essayah, kd